

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO
ADMINISTRAVIMO
FAKULTETAS
EKONOMINĖS POLITIKOS KATEDRA**

MODESTAS PIPIRAS

(IV K., EKONOMIKA, VIEŠOJO SEKTORIAUS
EKONOMIKA)

Baigiamasis bakalauro darbas

PENSIJŲ KAUPIMO SISTEMOS ĮTAKA PENSIJŲ DYDŽIUI

Leidžiama ginti _____
(parašas)

Studentas _____
(parašas)

Katedros vedėjas _____
(vardas, pavardė)

Darbo vadovas _____
(mokslinis darbo vadovo laipsnis, pedagoginis mokslo
vardas, vardas, pavardė)

(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Darbas įvertintas _____
(data, įvertinimo balas, komisijos pirmininko parašas)

Vilnius, 2020

Turinys

1. Įvadas.....	3
2. Teorinė pensijų kaupimo sistemos samprata	5
2.1. Pensijų kaupimo sistemos apibrėžimas.....	5
2.2. Pensijų kaupimo fondų klasifikavimas	7
2.3. Pensijų išmokos	8
3. Pensijų kaupimas I-oje pensijų kaupimo pakopoje („Sodra“).....	11
3.1. Bendroji pensijos dalis („Sodra“)	11
3.2. Individualioji pensijos dalis („Sodra“).....	12
3.3. Įgauto „Sodros“ darbo stažo ir taškų skaičiavimo pavyzdys, remiantis mažesniu nei MMA, MMA, VDU ir didesniu nei VDU	13
3.4. „Sodros“ pensijos dydžio apskaičiavimo pavyzdys	14
4. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje.....	15
4.1. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2004 – 2013 m.	16
4.1.1. Dalyvių skaičius II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004 - 2013 m.	16
4.1.2. Įmokų tarifų dydis II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004 - 2013 m.	17
4.1.3. Turtas II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004 - 2013 m.	18
4.1.4. Pensijų kaupimo II-oje pakopoje įtaka pensijų dydžiui 2004 – 2013 m.	19
4.2. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2014 - 2018 m.....	22
4.2.1. Dalyvių skaičius II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2014 - 2018 m.	23
4.2.2. Turtas II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2014 - 2018 m.	24
4.2.3. Pensijų kaupimo II-oje pakopoje įtaka pensijų dydžiui 2014 – 2018 m.	25
4.3. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje nuo 2019 m.....	29
4.3.1. Pensijų fondų rodikliai po 2019 m. pensijų sistemos reformos	30
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai	31
5. II pensijų kaupimo pakopos dalyvių apklausa.....	35
5.1. Tyrimo metodologija	35
5.2. II pakopos pensijų kaupimo dalyvių apklausos analizė	36
Išvados ir pasiūlymai	41
Šaltiniai	43
Santrauka.....	46
Summary	46

1. Įvadas

Demografiniai pokyčiai Lietuvos Respublikos visuomenėje dar 2004 m. paskatino pensijų kaupimo sistemos sukūrimą ir įteisinimą valstybėje. Visuomenės senėjimas bei emigracijos augimas tiek pačiai valstybei, tiek ir jos biudžetui yra skaudus, kadangi mažėja dirbančių ir mokančių valstybinio socialinio draudimo įmokas asmenų. Atsižvelgiant į minėtus demografinius pokyčius visuomenėje, buvo imtasi veiksmų, kurių dėka visi senatvės pensijos amžiaus nesulaukę asmenys, turintys pajamų, nuo kurių privalomai skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos pensijai gauti, turi sudarytą galimybę, sulaukus pensinio amžiaus, išmokas gauti iš kelių skirtingų šaltinių.

Valstybėje vyraujanti pensijų kaupimo sistema sufleruoja apie galimą didesnę pensinę išmoką sulaukus pensinio amžiaus, tačiau yra viena labai reikšminga sąlyga, pradėti domėtis savo galimos pensijos išmokos dydžiu, šiai dienai sukaupta suma, kaupimo būdu ir bendrovėmis, kuriose yra galimybė senatvės pensijai kaupti papildomai, privaloma ne tuomet, kai yra likę vos keleri metai iki pensinio amžiaus. Vieša paslaptimi pripažinta tiesa, jog pavėlavus į tolstantį pensijų kaupimo sistemos traukinį, savo pensijos dydžio valstybės gyventojai reikšmingai padidinti, remiantis individualiu taupymu pensijų kaupimo fonduose, galimybės nebeturės.

Žvelgiant į pensijų kaupimo sistemą iš arčiau, verta paminėti, kad dalyvavimas taupymo sistemoje yra savanoriškas. Kiekvienas Lietuvos Respublikos gyventojas, nesulaukęs senatvės pensijos amžiaus ir turintis pajamų, nuo kurių privalomai yra skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo išmokos pensijai gauti, naudojantis vyraujančia pensijų kaupimo sistema, savarankiškai gali pasirinkti papildomą kaupimą II-oje pensijų kaupimo pakopoje. Kadangi kiekvieno fizinio asmens dalyvavimas pensijų kaupimo sistemoje yra individualus, privalu tiksliai bei teisingai įvertinti asmeniškai palankiausias sąlygas kaupti. Vertinant sąlygas, dėmesį visų pirma reikia atkreipti į tinkamą pensijų kaupimo pakopos pasirinkimą, riziką investuojant ir žinoma bendrovę, kuriai būtų patikėtas investicinis darbas bei kapitalo kaupimas.

Analizuojant pensijų kaupimo sistemą, sistemos suteiktas galimybes bei visus įmanomus kaupimo būdus, dėmesį privaloma atkreipti į egzistuojančių kaupimo pakopų privalumus bei trūkumus, valstybės skiriamas lengvatas ir naudą kaupiantiems bei nuosekliai ir deramai išnagrinėti kaupimo bendroves, jų generuojamą investicinę grąžą klientams bei sukaupytų pensijų išmokų būdus tam, kad kaupimas senatvės pensijai būtų tikslingas bei asmeniškai naudingas ir teigiamai įtakotų pensijos išmokos dydį, sulaukus pensinio amžiaus.

Darbo objektas – pensijų kaupimo sistema Lietuvoje, I-a pensijų kaupimo pakopa („Sodra“), II-a pensijų kaupimo pakopa.

Darbo tikslas ir uždaviniai :

1. Apžvelgti pensijų kaupimo sistemos veiklą Lietuvoje;
2. nuosekliai išnagrinėti I-ą („Sodros“) pensijų kaupimo pakopą;
3. nuosekliai išnagrinėti II-ą pensijų kaupimo pakopą;
4. įvertinti bendrovių, vykdančių pensijų kaupimo sistemos veiklą, generuojamus grąžos rezultatus klientams;
5. apžvelgti pensijų išmokų būdus;
6. nustatyti, kokią įtaką pensijų dydžiui turi pensijų kaupimo sistema Lietuvoje.

Darbo metodai – literatūros analizė, šaltinių analizė, dokumentų analizė, lyginamoji analizė, apklausa, apklausos analizė.

2. Teorinė pensijų kaupimo sistemos samprata

2.1. Pensijų kaupimo sistemos apibrėžimas

Prieš įsigaliojant pensijų kaupimo sistemoms, kuomet pensijų kaupimo bendrovių fonduose yra kaupiamos dirbančiųjų lėšos, gaunamos valstybių subsidijos ir atliekamos investicijos, kurių dėka yra didinama sukauptų įmokų sumos vertė, kuri išmokama sulaukus pensinio amžiaus, daugelyje valstybių dominavo pensijų kaupimo principas PAYGO (angl. pay-as-you-go). PAYGO sistemą XIX a. pabaigoje sukūrė Šiaurės Vokietijos kancleris Otto von Bismarck. Šios sistemos tikslas – apmokestinti dirbančiuosius, suteikiant senatvės pensiją visiems jos sulaukusiems. PAYGO sistemos principas paremtas vienu pensiniu fondu valstybėje, kurio kraitį pildo dirbantieji, tikėdamiesi sulaukti pensinio amžiaus, kuris to meto Vokietijoje buvo 70 m. Verta paminėti, kad vidutinis Vokietijos gyventojų amžius, vyraujant PAYGO sistemai, siekė 48 m., tad retas galėjo naudotis iš asmeninių lėšų sukaupto pensinio fondo biudžetu (Parliamentary Assembly Of The Council Of Europe, 2006 m.).

Kasmet tendencingai ilgėjanti vidutinė žmogaus gyvenimo trukmė Vokietijos kanclerio sukurtai pensijų sistemai nežadėjo aukso amžiaus. Vokiečių ekonomistas Hans-Werner Sinn pastebėjo, jog dėl demografinių pokyčių, viešose to meto politikų diskusijose buvo užsimenama apie PAYGO sistemos neefektyvumą, kuri gali pasiūlyti mažesnę grąžą, nei kapitalo rinka (Hans-Werner Sinn, 2000).

Visuomenės nepasitenkinimas valstybėse, atliekami ekonominiai tyrimai, orientuoti į buvusią valstybinę pensijų sistemą bei demografiniai pokyčiai padėjo pamatus privačių pensijų fondų susikūrimui. Finansų rinkų globalizacija, nuolatiniai pokyčiai ekonomikoje, kuriuos sunku prognozuoti, išryškina asmeninių finansų valdymo būtinybę. Šie pokyčiai ir technologinės naujovės lemia ne tik asmeninio turto augimą, bet ir jo struktūros pakitimus, taip pat sukuria naujas asmeninių finansų valdymo galimybes, suteikia modernių ne tik taupymo ir investavimo priemonių, bet ir skolinimosi priemonių. Visa tai keičia finansinę gyventojų elgseną, jų požiūrį į asmeninių finansų valdymą, kuris išskiriamas kaip efektyvus motyvas tikslingai elgtis finansų rinkoje ir užsitikrint pajamas ateičiai (Rakauskienė, Bikas, 2007). 2004 m. praėjusi gyvuoti pensijų kaupimo sistema suteikia galimybę kiekvienam fiziniam asmeniui, nesulaukusiam pensinio amžiaus ir gaunančiam pajamų, nuo kurių privalomai yra skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo išmokos pensijai gauti, kaupti papildomai savo lėšas būsimajai pensijai. Šios pensijų sistemos sukūrimo tikslas – tikslingas ilgalaikių finansų valdymas visuomenėje. Anot Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikiamos

informacijos internetiniame puslapyje (www.socmin.lrv.lt), pensijų sistemos sukūrimą ir įteisinimą Lietuvoje paskatino demografiniai pokyčiai visuomenėje. Senstant visuomenei bei didėjant emigracijai mažės dirbančių ir mokančių valstybinio socialinio draudimo įmokas asmenų. Visi šie demografiniai veiksniai pagal Bambergo universiteto, socialinių ir ekonomikos mokslų fakulteto Prof. Dr. Martina Eckardt (2005), gali sukelti pensijų sistemos finansinį netolygumą, išmokų adekvatumo sumažėjimą ir mažesnę asmenų aprėptį, todėl daugelyje Europos šalių buvo įvykdytos reformos, pakeista išmokų formulė ir indeksavimo mechanizmai, pavėlintas pensinis amžius. Lietuva – ne išimtis, tad atsižvelgiant į demografinius pokyčius visuomenėje bei siekiant sudaryti galimybę asmenims, sulaukus pensinio amžiaus, išmokas gauti iš kelių skirtingų šaltinių, ir užtikrinti gyventojų papildomas pajamas senatvėje, Lietuvoje buvo sukurta ir įteisinta pensijų kaupimo sistema (2004). Visuotinėje Lietuvių enciklopedijoje (2010) pensijų fondas apibūdinamas kaip pensijų veiklą vykdanči institucija ar bendrovė; tokios bendrovės valdomos lėšos skirtos jos dalyvių pensijoms mokėti. Pagal Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymą (2019), pensijų fondas apibūdinamas, kaip fiziniams asmenims, pagal pensijų sistemos reformos įstatymą dalyvaujantiems pensijų kaupime, bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausantis pensijų turtas, kurio valdymas perduotas pensijų kaupimo bendrovei ir kuris investuojamas pagal to pensijų fondo taisykles. Planuojant ateities, pensinio amžiaus, finansines perspektyvas, privaloma detaliai išnagrinėti kiekvieną kaupimo būdą, norint pasirinkti asmeniškai geriausią pensijų kaupimo variantą, kuris atneš didžiausią išmoką sulaukus pensinio amžiaus. R. Lazutka (2002) pabrėžia, kad skirtingose šalyse dažnai minimos trys pagyvenusių žmonių senatvės apsaugos sistemų pakopos. Šalyje vyraujančią kaupimo sistemą sudaro:

- I pakopa – dirbantieji moka mokesčius „Sodrai“ bei sulaukę pensinio amžiaus, pensiją gauna iš vieno šaltinio – „Sodros“; ;
- II pakopa – dirbantieji dalį savo „Sodrai“ sumokėtų mokesčių gali skirti privačiam pensijų fondui, patys papildomai neatlikdami įmokų iš asmeninių lėšų. Žmonės sulaukę pensinio amžiaus gauna išmokas iš dviejų šaltinių, „Sodros“ ir privataus pensijų fondo. Tik šiuo atveju „Sodros“ pensijos išmokos dalis yra proporcingai mažinama.
- III pakopa – papildomas, savanoriškas kaupimas, kuriam asmuo skiria dalį savo asmeninių pajamų. Valstybė skatindama šį kaupimo būdą, taupantiems taiko gyventojų pajamų mokesčio (GPM) lengvatą.

Lietuvos socialinių mokslų daktaras R. Lazutka I-ą pensijų kaupimo pakopą apibrėžia kaip pagrindinę, ji apima visus piliečius arba bent samdomąjį darbą dirbančius gyventojus. Tai valstybinės

arba socialinio draudimo pensijų sistemos, kurias apibrėžia įstatymai ir kurių sklandų veikimą garantuoja valstybė. II-a pakopa – profesinių pensijų sistemos. Šias pensijas kuria individualūs darbdaviai, jų asociacijos, profesinės sąjungos. Dalyvavimas profesinėse pensijų sistemose – dažniausiai kolektyvinis pagal socialinių partnerių sutartį. III-a pakopa – savanoriškas individualus draudimas, kurio asmenys rūpinasi patys (Lazutka, 2002).

Trijų pakopų pensijų kaupimo sistemoje, nuo egzistavimo pradžios, ne kartą buvo keista kaupimo tvarka tiek I-oje, tiek II-oje pensijų kaupimo pakopoje, keitėsi ir III-oje pakopoje taikomos naudos bei lengvatos kaupiantiems, o pačią kaupimo sistemą palietė ir kelios pensijų kaupimo sistemos reformos.

Tiesa, 2004 m. pradėjusi gyvuoti kaupimo sistema atrodė priimtina fiziniams asmenims, manantiems, jog senatvėje vien valstybės mokamos pensijos dydžio jiems neužteks. Tiesa, pensijų pakopos yra santykinai mažos ir ne visuomet adekvačios darbingo amžiaus laikotarpiu turėtoms pajamoms. Didesnį pajamų, prarastų dėl senatvės, kompensavimą užtikrina antrosios ir trečiosios pakopų pensijos, sudarančios žmogui galimybę taupyti pačiam, sukauptas įmokas investuoti ir taip sukaupti papildomų pajamų savo senatvei (Lazutka, 2002). Pensijų išmokų klausimas, ypač jaunam žmogui, yra tolimos ateities finansinių perspektyvų realizavimas, tačiau jau pirmaisiais egzistavimo metais II-oje pensijų kaupimo pakopoje kaupiančiųjų asmenų skaičius siekė 444 tūkst. gyventojų, šis kaupimo būdas tiek pirmaisiais gyvavimo metais, tiek ir tolimesnėje ateityje sulaukė daug šalies gyventojų dėmesio, 2020 m. pensiniame II pakopos kaupime dalyvauja daugiau nei 1,3 mln. asmenų.

Nepaisant visų pakilimų ir nuopolių, remiantis Lietuvos Banko pateikiamais duomenimis, kasmet kaupiančiųjų skaičius augo, o pats kaupimo būdas, kartu su taikomomis pensijų kaupimo sistemos reformomis atrodo vis patrauklesnis ir patikimesnis, jei kalba pasisuka apie didesnę išmoką sulaukus pensinio amžiaus.

2.2. Pensijų kaupimo fondų klasifikavimas

Prieš pradedant detaliai analizuoti pensijų kaupimo sistemą, svarbu žinoti, kad pensijų kaupimo pasirinkimo variantai yra investiciniai produktai. Kiekvienas investicinis produktas, įskaitant ir pensijų kaupimo fondus, turi labai mažą, mažą, vidutinę arba didelę investavimo riziką, nuo kurios priklauso tiek laukiama investicinė grąža, tiek galimi patirti investavimo nuostoliai. Finansų analitikų asociacijos siūlymu, pagal investavimo riziką pensijų fondus galima skirstyti į keturias kategorijas, nustatančias rizikos lygį:

- konservatyvūs fondai (akcijų dalis fonde – 0%);
- mažos akcijų dalies fondai (akcijų dalis fonde – 1-30%);
- vidutinės akcijų dalies fondai (akcijų dalis fonde – 31-70%);
- akcijų fondai (akcijų dalis fonde – 71-100%).

Konservatyvūs fondai (labai mažos rizikos fondai) yra skirti labai atsargiems ir investavimo rizikos netoleruojantiems investuotojams. Šiuos fondus siūloma rinktis vyresnio amžiaus žmonėms, siekiantiems išsaugoti fonde sukauptą turtą bei stengiantis išvengti netikėtų ir didelių nuostolių investavimo laikotarpio pabaigoje prieš atsiimant sukauptas lėšas iš fondo.

Mažos akcijų dalies fondai (mažos rizikos fondai) yra skirti investuotojams su pakankamai dideliu jautrumu į investavimo riziką. Pasirinkus mažos akcijų dalies fondą prognozuojama investicinė grąža neturėtų būti didelė, tačiau tuo pat metu, investuotojas daug mažiau rizikuoja investuojamu turtu, kadangi akcijų dalis fonde siekia tik iki 30%.

Vidutinės akcijų dalies fondai (vidutinės rizikos fondai) yra skirti atsargiems jaunesnio amžiaus žmonėms arba vyresnio amžiaus žmonėms, kurie yra linkę labiau rizikuoti investuojamu turtu varan didesnės investicinės grąžos. Renkantis šią rizikos kategoriją rekomenduotina asmeniškai išmanyti bei domėtis kapitalo rinka bei suvokti rizikos laipsnius.

Akcijų fondai (didelės rizikos fondai) yra skirti bei rekomenduotini jaunesnio amžiaus investuotojams, kadangi investicijos į akcijas šiame fonde siekia iki 100%. Rinktis rizikingą fondą jaunam asmeniui siūloma dėl prognozuojamos didelės investicinės grąžos.

Apibendrinant pensijų kaupimo fondų klasifikavimą pagal investavimo rizikos lygį, galima teigti, kuo pensijų kaupimo fondas turi daugiau akcijų dalies investuojant, tuo jis yra rizikingesnis. Priežastis – didelis akcijų kainų svyravimas dėl įvairių priežasčių. Akcijų kainų svyravimą gali įtakoti pasaulio ekonominės situacijos pasikeitimas, politinės krizės, sezoniškumas, rinkos pasiūlos ar paklausos pasikeitimas, pasaulinė pandemija ir kt. Tiesa, nuostoliai dėl minėtų priežasčių dažniausiai yra patiriami trumpuoju investavimo laikotarpiu, o ilgalaikiame investavimo laikotarpyje, net ir su tam tikru, trupu, laikotarpiu patirtais nuostoliais, yra tikėtinas akcijų pelningumas.

2.3. Pensijų išmokos

Asmuo, dalyvavęs pensijų kaupimo sistemoje bei savanoriškai kaupęs II pakopos pensijų fonde, sulaukęs pensinio amžiaus, susiduria su labai svarbiu pensijų išmokų klausimu. Pagal Lietuvos Banko

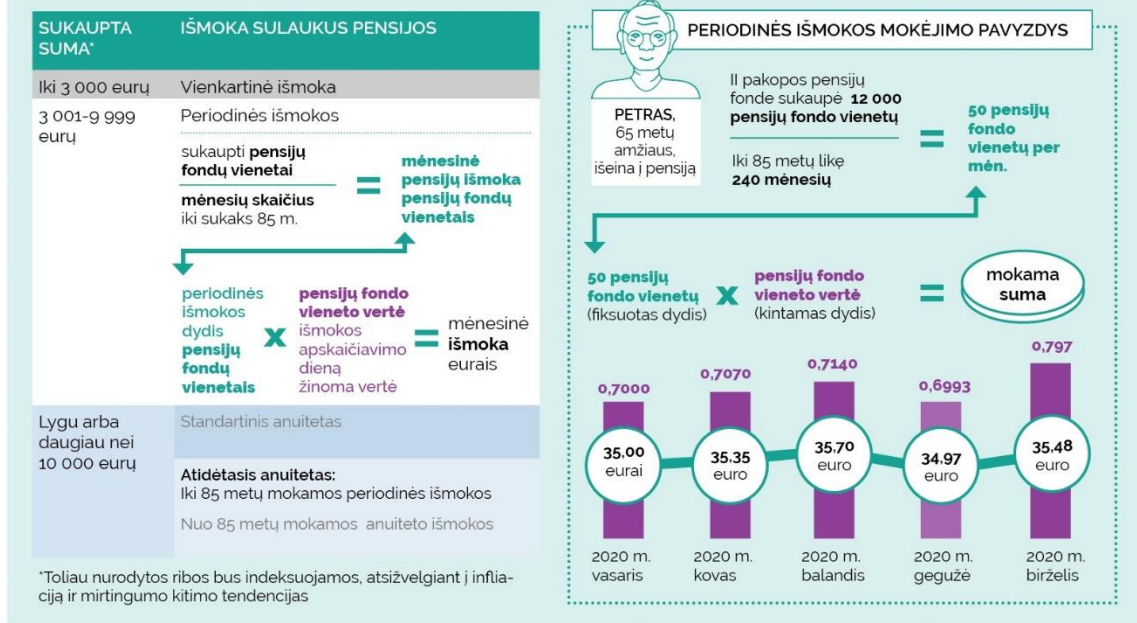
internetiniame puslapyje (www.lb.lt) pateikiamą medžiagą, įstatymo numatyta ir puslapyje aprašyta pensijų išmokų tvarka, II pakopos fondo pensijų išmokos bus išmokamos trimis būdais:

- sukaupus iki 3000 Eur., mokama vienkartinė išmoka;
- sukaupus daugiau nei 3000 Eur., bet mažiau nei 10000 Eur., mokamos periodinės išmokos;
- sukaupus daugiau nei 10000 Eur., privaloma įsigyti anuitetą.

„Jei II pakopos pensijų fonde bus sukaupta daugiau nei 3 tūkst. eurų, bet mažiau nei 10 tūkst. eurų, pensijų kaupimo bendrovė mokės periodines išmokas iki jų gavėjui sukaks 85 metai. Periodinės išmokos dydis bus apskaičiuojamas pagal Lietuvos banko nustatytą periodinių išmokų mokėjimo tvarką“. Tokia informacija yra pateikiama Lietuvos banko internetiniame puslapyje (www.lb.lt). Periodinės išmokos dydis bus apskaičiuojamas pensijų fondo dalyvio turimus pensijų fondo vienetus dalijant iš mėnesių, likusių iki jam sukaks 85 metai, skaičiaus. Pavyzdžiui, jei II pakopos pensijų fondo sąskaitoje turite 12 tūkst. pensijų fondo vienetų ir į pensiją išeisite sulaukęs 65 metų, vadinasi, iki 85 metų bus likę 240 mėnesių. Tokiu atveju 12 tūkst. bus dalijama iš 240 ir gaunama 50 vienetų. Tai ir bus mėnesinės periodinės pensijų išmokos dydis (žr. Pav. nr.1).

Pav. nr.1 „Kaip bus mokamos išmokos iš II pakopos“

Kaip bus mokamos išmokos iš II pakopos

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Jei II pakopos pensijų fonde bus sukaupta daugiau nei 10 tūkst. eurų, reikės įsigyti standartinį arba atidėtąjį pensijų anuitetą. Tiesa, „Sodra“ liks vienintele anuitetų išmokų mokėtoja (anksčiau anuitetų išmokas išmokėti teisę turėdavo gyvybės draudimo bendrovės). Pasirinkus standartinį anuitetą, apskaičiuotos išmokos bus mokamos iki gyvos galvos, tačiau šis anuitetas nebus paveldimas. Pasirinkus atidėtąjį anuitetą, 10–15 proc. nuo sukauptos sumos bus skirta atidėtajam anuitetui įsigyti. Atidėtojo anuiteto išmokos pradedamos mokėti, kai pensijų fondo dalyviui sukanka 85 metai, ir mokamos iki gyvenimo pabaigos (atidėtasis anuitetas nepaveldimas). Likusi sukauptos sumos dalis pensijos gavėjui bus išmokama periodinėmis išmokomis iki 85 metų amžiaus. Periodinių išmokų suma, neišmokėta dėl gavėjo mirties, paveldima.

Svarbu tai, kad II pakopos pensijų fonde sukaupus daugiau nei 60 tūkst. eurų, šią sumą viršijančią dalį bus galima atsiimti kaip vienkartinę išmoką.

3. Pensijų kaupimas I-oje pensijų kaupimo pakopoje („Sodra“)

I pensijų pakopa – tai valstybinė socialinio draudimo („Sodra“) pensija. Standartinė valstybinė pensijų kaupimo sistema iš gyventojų renka valstybinio socialinio draudimo mokestį, kuris kaupiamas „Sodros“ biudžete. Didžiausia sukauptos sumos dalis keliauja dabartinių pensininkų pensijų išmokoms, likusi - kitoms socialinėms išmokoms, tokioms kaip, ligos, motinystės, tėvystės, netekto darbingumo ir kt.

Gaunama socialinio draudimo senatvės pensija susideda iš dviejų dalių:

- bendroji pensijos dalis;
- individualioji pensijos dalis.

3.1. Bendroji pensijos dalis („Sodra“)

Bendroji pensijos dalis priklauso nuo asmens įgyto stažo ir bazinės pensijos dydžio tais metais, kai žmogus išeina į pensiją. Privaloma paminėti, kad bazinės pensijos dydis kasmet indeksuojamas pagal darbo užmokesčio fondo pokyčius.

Lentelė nr.1 „Valstybės socialinio draudimo bazinės pensijos dydis nuo 2004 m.“

Nuo (data)	Dydis (litai, eurai)	Nuo (data)	Dydis (eurai)
2004-04-01	172 Lt	2015-07-01	108 €
2005-07-01	200 Lt	2016-01-01	112 €
2006-07-01	230 Lt	2017-01-01	120 €
2007-02-01	266 Lt	2017-10-01	130 €
2008-01-01	316 Lt	2018-01-01	152,92 €
2008-08-01	360 Lt	2019-01-01	164,59 €
2015-01-01	105 €	2020 metais	180,95 €

Šaltinis: Teisės aktų gidas

Vieni stažo metai, bendrajai pensijos daliai gauti, įgyjami, jei kaupiantysis savarankiškai per metus sumoka pensijų socialinio draudimo įmokų nuo atlyginimo ar pajamų vertės, kuri yra ne mažesnė nei 12 tais metais nustatytų minimalių mėnesio atlyginimų (MMA), fiksuojamų popieriuje (nuo 2020-01-01

MMA – 607 Eur.). Sumokėjus mažiau socialinio draudimo įmokų per metus nei įstatymiškai nustatyta, asmuo įgyja proporcingą dalį metų stažo. Per vienerius metus negalima įgyti daugiau nei vienerių metų stažo. 2020 m. būtinasis stažas senatvės pensijai gauti yra 31,5 m. Šis rodiklis kasmet bus didinamas po pusmetį, kol galiausiai 2027 m. pasieks 35 m.

Lentelė nr.2 „Būtinasis stažas senatvės pensijai gauti nuo 2004 m.“

Data (metai)	Stažo trukmė (metai)	Data (metai)	Stažo trukmė (metai)
2004-2017	30	2023	33
2018	30,5	2024	33,5
2019	31	2025	34
2020	31,5	2026	34,5
2021	32	2027 ir vėliau	35
2022	32,5	-	-

Šaltinis: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

3.2. Individualioji pensijos dalis („Sodra“)

Individualioji pensijos dalis priklauso nuo asmens įgytų pensijos apskaitos vienetų (taškų) sumos ir apskaitos vieneto (taško) vertės tais metais, kuriais fizinis asmuo išeina į senatvės pensiją. Apskaitos vieneto vertė taip pat, kaip ir bazinės pensijos dydis, kasmet yra indeksuojama, priklausomai nuo darbo užmokesčio fondo pokyčių.

Vienas apskaitos vienetas (taškas) gaunamas tuomet, kai per metus darbdavys ar žmogus savarankiškai sumoka pensijų draudimo įmokų nuo atlyginimo ar pajamų vertės, kuri yra 12 tais metais nustatytų vidutinių darbo užmokesčių (VDU)(nuo 2020-01-01 VDU - 1241,40 Eur.). Sumokėjus mažiau socialinio draudimo įmokų, įgyjama mažesnė, tačiau proporcinga apskaitos vieneto (taško) dalis. Sumokėjus daugiau įmokų, taip pat, proporcingai, įgyjama daugiau apskaitos vienetų (taškų). Didžiausia galimų įgyti taškų suma per metus – 5.

Nuo 2018 m. „Sodra“ kaupime egzistuojantys apskaitos vienetai turi vertę, kuri kasmet yra indeksuojama.

Lentelė nr.3 „Pensijos apskaitos vieneto (taško) vertė“

Data nuo (metai)	Vertė (eurai)
2018-01-01	3,27
2019-01-01	3,52
2020-01-01	3,81

Šaltinis: Teisės aktų gidas

3.3. Įgauto „Sodros“ darbo stažo ir taškų skaičiavimo pavyzdys, remiantis mažesniu nei MMA, MMA, VDU ir didesniu nei VDU

Fizinis asmuo, gaunantis minimalų mėnesinį darbo užmokestį, kuris 2020 m., neatskaičius mokesčių, siekia 607 Eur. per metus uždirba 7284 Eur., o tai reiškia, kad jis įgyja vienerių metų stažą bei gauna 0,48 apskaitos vienetų. Vienas apskaitos vienetas įgyjamas tuomet, kai asmens darbo užmokestis siekia VDU šalyje.

Jeigu asmuo gauna vidutinį darbo užmokestį, kuris šalyje siekia 1241,40 Eur. per mėnesį, neatskaičius mokesčių, per metus jis uždirba 13634,40 Eur., o tai reiškia, jog jis įgyja vienerių metų stažą (įgauti daugiau nei vienerių metų stažo per metus negalima, nepriklausomai nuo gaunamo darbo užmokesčio dydžio) ir įgyja vieną apskaitos vienetą.

Asmuo, gaunantis didesnę nei vidutinį darbo užmokestį, pavyzdys, 2000 Eur. per mėnesį, neatskaičius mokesčių, per metus asmuo uždirba 24000 Eur., o tai reiškia, jog jis įgyja vienerių metų stažą bei net 1,61 apskaitos vienetas (taškas), kadangi uždirbta metinė pajamų suma yra didesnė nei VDU suma.

Tiesa, jeigu atsitinka taip, jog fizinis asmuo negauna net minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio ir jo pajamos siekia, pavyzdys, 300 Eur., neatskaičius mokesčių, tai per metus toks asmuo uždirbs 3600 Eur., o tai reiškia, jog „Sodroje“ yra įgaunamas 0,49 metų (~6 mėn.) darbo stažas ir 0,24 apskaitos vienetai (taškai).

Visi šie skaičiavimai atlikti remiantis proporcija, kuomet įgyti vieneriems darbo stažo metams reikia kas mėnesį, ištisus metus, gauti bent jau MMA, o vienas apskaitos vienetas (taškas) įgyjamas ganant VDU (žr. Lentelė nr.4).

Lentelė nr.4 „Įgauto Sodros darbo stažo ir taškų skaičiavimo pavyzdys“

Mėnesinės pajamos (Eur., neatskaičius mokesčių)	Metinės pajamos (Eur. neatskaičius mokesčių.	Per metus įgytas stažas (metai)	Per metus įgyti apskaitos vienetai (taškai)
300	3600	0,49	0,24
607 (MMA)	7284	1	0,48
1241,40 (VDU)	13634,40	1	1
2000	24000	1	1,61

Šaltinis: Sodra

3.4. „Sodros“ pensijos dydžio apskaičiavimo pavyzdys

Atlikus įgauto „Sodros“ darbo stažo bei apskaitos vienetų (taškų) skaičiavimo analizę, išsiaiškinus tiek stažo, tiek apskaitos vienetų kaupimo būdus, privalu iš arčiau pažvelgti į principą, pagal kurį yra skaičiuojamas „Sodros“ pensijos išmokos dydis. Socialinio draudimo senatvės pensijos išmoka susideda iš bendrosios išmokos bei individualiosios išmokos dalių. Šios dalys yra apskaičiuojamos individualiai, o galutinė „Sodros“ išmoka susideda iš abiejų dalių sumos.

Bendroji sukaupta „Sodros“ išmokos dalis skaičiuojama pagal formulę:

- bendroji išmokos dalis = bazinis pensijos dydis x sukauptas darbo stažas / būtinasis darbo stažas:
 - bazinis pensijos dydis – kasmet indeksuojamas pagal darbo užmokesčio fondo pokyčius (žr. Lentelė nr.1);
 - būtinasis darbo stažas - tai šiuo metu (2018-2027 m.) kintantis rodiklis (žr. Lentelė nr.2);
 - sukauptas darbo stažas – skaičiuojamas pagal gaunamą darbo užmokesčio dydį bei laikotarpį, kurio metu yra gaunamas darbo užmokestis (žr. Lentelė nr.4).

Individualioji sukaupta „Sodros“ išmokos dalis skaičiuojama pagal formulę:

- individuali išmokos dalis = taško vertė x sukaupti taškai:
 - taško vertė – kasmet indeksuojamas rodiklis (žr. Lentelė nr.3);
 - sukaupti taškai – skaičiuojami pagal gaunamą darbo užmokesčio dydį bei laikotarpį, kuriuo metu yra gaunamas darbo užmokestis (žr. Lentelė nr.4).

Vienas geriausių būdų suprasti ir galutinai išsiaiškinti, kaip yra skaičiuojamas socialinio draudimo pensijos išmokos dydis – sudaryti pavyzdinį variantą. Pavyzdį realizuoti remsimės asmeniu, turinčiu

sukauptą 42 metų darbo stažą, 38 sukauptus apskaitos vienetų (taškus) bei turėsime omenyje, jog 2020 m. asmuo baigia savo ilgai trukusią darbo karjerą ir pretenduoja į „Sodros“ pensinę išmoką (žr. Lentelė nr.5).

Lentelė nr.5 „Asmens, sulaukusio pensinio amžiaus, duomenys“

Sukauptas stažas (metai)	Sukaupti apskaitos vienetai (taškai)	Būtinasis darbo stažas 2020 m. (metai)	Bazinis pensijos dydis 2020 m. (eurai)	Apskaitos vienetų (taškų) vertė (eurai)
42	38	31,5	180,95	3,81

Šaltinis: Sukurta autoriaus

Remiantis nurodytais asmens duomenimis (žr. Lentelė nr.5) apskaičiuosime bendrąją išmokos dalį, individualią išmokos dalį bei galutinę „Sodros“ pensijos išmokos dydį pasirinktam asmeniui individualiai:

- bendra išmokos dalis = $180,95 \text{ Eur.} \times 42 \text{ m.} / 31,5 \text{ m.} = 241,27 \text{ Eur.}$
- individuali išmokos dalis = $3,81 \text{ Eur.} \times 38 \text{ vnt.} = 144,78 \text{ Eur.}$
- „Sodros“ pensijos išmokos dydis = $241,27 \text{ Eur.} + 144,78 \text{ Eur.} = 386,05 \text{ Eur.}$

Atlikus skaičiavimus, kurių dėka buvo nustatytas konkretus „Sodros“ pensijos išmokos dydis konkrečiam asmeniui, galima daryti išvadą, kad minėtos išmokos dydį lemia :

- sukauptas darbo stažas;
- apskaitos vienetų (taškų) suma;
- apskaitos vieneto (taško) vertė;
- bazinės pensijos rodiklis;
- būtinasis darbo stažas.

Svarbu paminėti, jog teisė gauti „Sodros“ pensinę išmoką įgyjama tik įgijus reikiamą darbo stažą (nustatytą laiką mokėjus pensijų socialinio draudimo įmokas) bei sulaukus senatvės pensijos amžiaus.

4. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje

II pakopos pensijų kaupimo fondai – tai savanoriškas pensijos kaupimas privačiuose pensijų fonduose, kuriuos valdo pensijų kaupimo bendrovės. Fondų dalyviais gali tapti visi senatvės pensijos amžiaus nesulaukę asmenys, turintys pajamų, nuo kurių privalomai skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos pensijai gauti. Asmenys, nusprendę dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje ir pasirinkę būdą kaupti II-oje pensijų kaupimo pakopoje, dalį mokamų įmokų „Sodrai“ paskiria į pensijų kaupimo fondą. Tokiu atveju asmuo, pasirašęs II pakopos pensijų kaupimo sutartį, atsisako dalies valstybės mokamos pensijos, bet pensijos išmoką, sulaukęs pensinio amžiaus, gaus iš kelių šaltinių. Tiesa, kitos valstybinio socialinio draudimo išmokų garantijos lieka nepakitusios. Valstybės mokamos pensijos dalis, kurios netenka asmuo, senatvės pensijai kaupiantis II-oje pensijų kaupimo pakopoje, priklauso nuo gaunamų pajamų dydžio bei sukaupto darbo stažo.

Fizinių asmenų sumokėtų įmokų dalį iš valstybinio socialinio draudimo į II pakopos pensijų kaupimo fondą valdo pensijų kaupimo bendrovės. Pagal pasirinktą investavimo riziką bendrovės, gaunančios fizinių asmenų pajamų dalį, perka investicinius vienetus su tikslu, gaunama investicine grąža padidinti sukauptą sumą pensijų kaupimo fonde, nuo kurios priklauso pensijos išmokos dydis fiziniam asmeniui, sulaukusiam pensinio amžiaus.

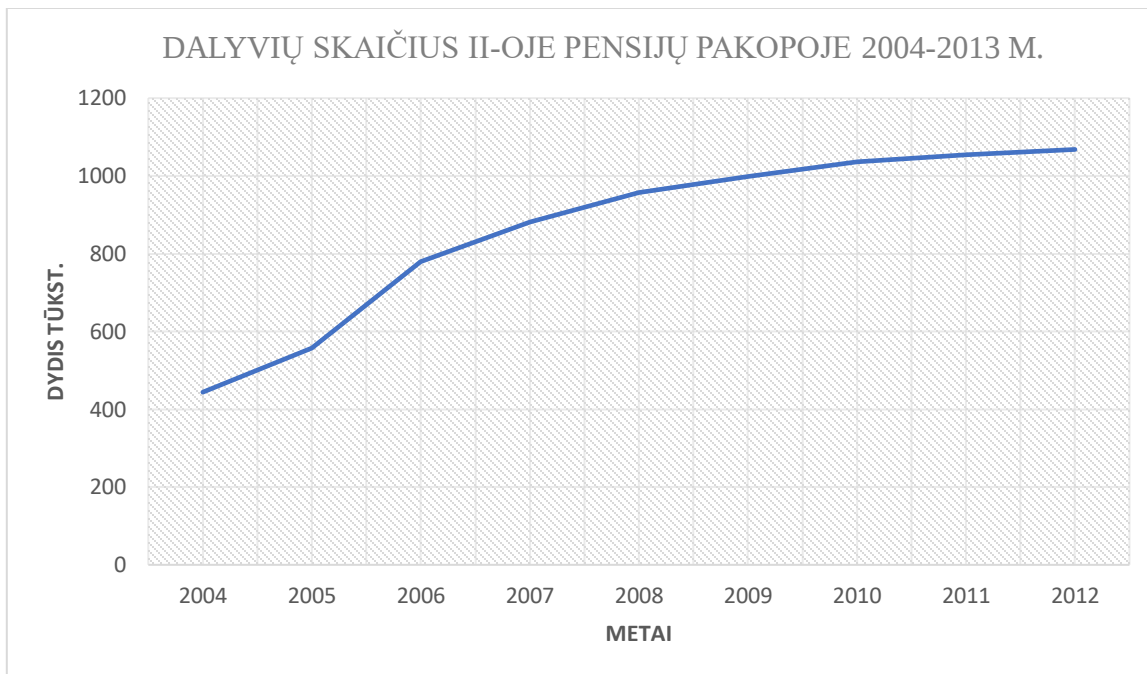
Pensijos išmoka yra išmokama sulaukus pensinio amžiaus, jeigu kaupiantysis nepasinaudoja galimybe nukelti išmokos mokėjimo pradžios. Taip pat, fondo dalyvis gali bei privalo pasirinkti pensijų išmokos mokėjimo būdą, vienkartinę išmoką arba išmokas dalimis, dažniausiai įsigyjant pensijų anuitetą. Išmokos mokėjimo pasirinkimo būdas priklauso nuo II-oje pensijų kaupimo pakopoje sukauptos sumos bei fondo dalyvio poreikio sukauptos sumos paveldimumui. Pasirinkus išmokos mokėjimo būdą kartu su anuitetu, įgyjama ir teisė pasirinkti, kiek ilgai pensijų kaupimo fonde sukauptą sumą bus paveldima.

4.1. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2004 – 2013 m.

4.1.1. Dalyvių skaičius II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004 - 2013 m.

Pirmaisiais gyvavimo metais (2004 m.) pensijų kaupimo sistema pritraukė daugiau nei 444 tūkst. kaupiančiųjų, kurie buvo įsitikinę, jog tik iš valstybės gaunamų lėšų senatvės pensijai neužteks. Kasmet kaupiančiųjų skaičius II-oje pensijų pakopoje augo ir prabėgus keliems metams, 2010 m., savanoriškai kaupiančių senatvės pensijai žmonių skaičius viršijo 1 mln. gyventojų.

Lentelė nr.6 „Dalyvių skaičius II-oje pensijų pakopoje 2004-2013 m.“

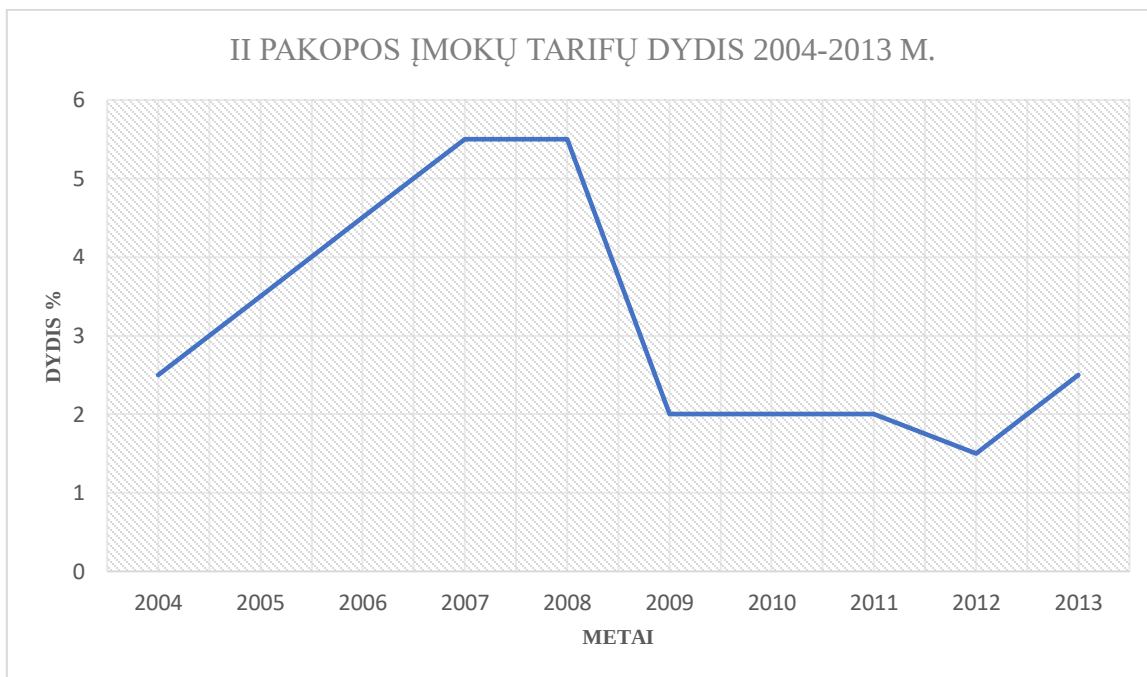
Šaltinis: Lietuvos Bankas

Nuo 2004 m. augantis dalyvių II-oje pensijų pakopoje skaičius (žr. Lentelė nr.6) parodo visuomenės pasitikėjimą įvykusia 2004 m. reforma bei tikėjimą didesne senatvės pensija kaupiant savanoriškai, papildomai.

4.1.2. Įmokų tarifų dydis II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004 - 2013 m.

Pensijų įmokos, nukreiptos į pensijų kaupimo fondą, yra kaupimo dalyvio valstybės socialinio draudimo įmokų tarifo dalis. Tai procentinė išraiška, apskaičiuota nuo „Sodrai“ mokamų lėšų dalies. Įmokos tarifo dydis - indeksuojamas, palaipsniui iki 2008 m. finansinės krizės augęs, rodiklis. Tiesa, jau nuo 2009 m. įmokos tarifo dydis II-oje pensijų kaupimo pakopoje dėl pasaulinės finansų krizės pradėjo smukti, kol galiausiai, 2013 m., įvyko pensijų sistemos kaupimo reforma.

Lentelė nr.7 „II pakopos įmokų tarifų dydis 2004-2013 m.“

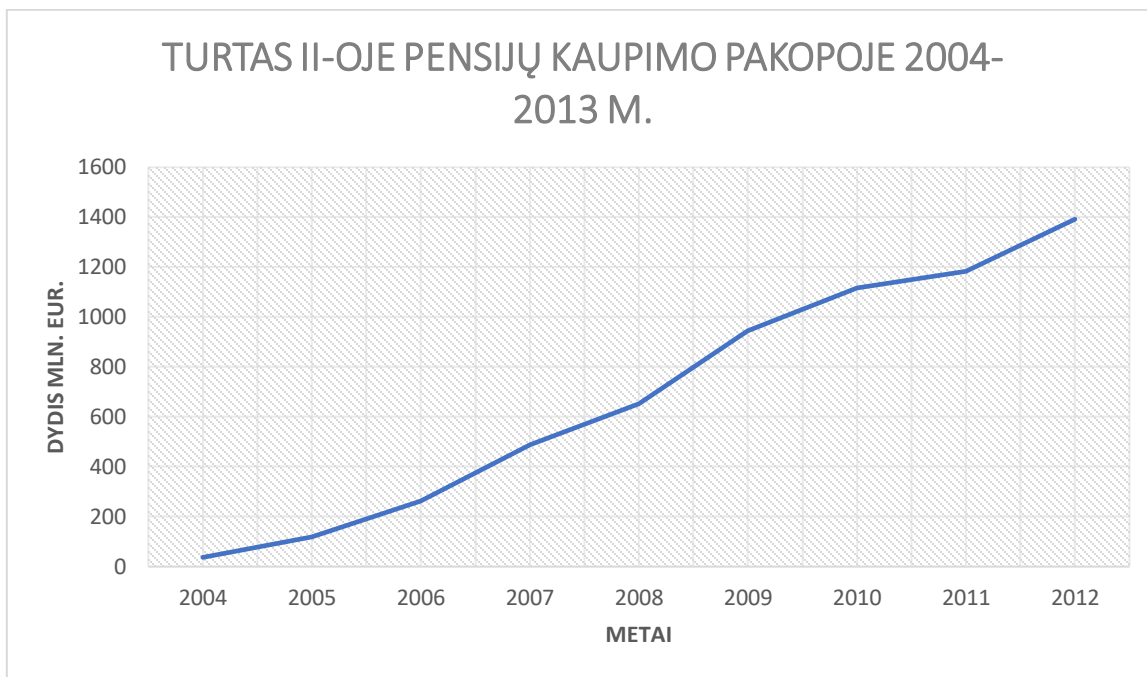
Šaltinis: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Svarbu paminėti, jog II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2004 – 2013 m. fondo dalyviams nebuvo skiriama papildoma kaupimo nauda iš valstybės biudžeto, o papildomu vadinamas pensinis kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje nereikalaudavo papildomų kaupiančiojo asmens išlaidų, kadangi įmokos į II pakopos pensijų fondus buvo nuskaitomos tik iš valstybinio socialinio draudimo įmokų ir sudarė procentinę, kasmet kintančią, dalį (žr. Lentelė nr.7).

4.1.3. Turtas II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004 - 2013 m.

Keičiantis įmokų dydžiui, keičiantis dalyvių skaičiui, 2004 – 2013 m. laikotarpiu keitėsi ir sukaupto turto dydis, kuris leido gyvuoti II pensijų pakopos fondams. Pirmaisiais pensijų kaupimo sistemos egzistavimo metais fondo turtas, visose kaupimo bendrovėse, sudarė apie 37 mln. eurų. Didėjant kaupiančiųjų skaičiui, augo ir kapitalas. 2010 m. fondo turtas siekė daugiau nei 1,1 mlrd. eurų, o tai praktiškai 30 kartų didesnė turto dalis už dalį, buvusią 2004 m.

Lentelė nr.8 „Turtas II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2004-2013 m.“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Aktualu tai, jog nuo 2008 m. krentant II pensijų kaupimo pakopos įmokos tarifo dydžiui bei esant pasaulinei finansinei krizei, turtas fonde buvo ne tik išlaikytas bet ir padidintas. Žvelgiant į statistinius duomenis, pasitaikius pirmiesiems išbandymams, tiek krentant įmokų tarifo dydžiui į fondą, tiek esant pasaulinei finansų krizei, pensijų kaupimo sistema įrodė savo patikimumą ir saugumą, kaip investicinis produktas ir sėkmingai augino savo turimą turtą (žr. Lentelė nr.8).

4.1.4. Pensijų kaupimo II-oje pakopoje įtaka pensijų dydžiui 2004 – 2013 m.

Išsiaiškinome, kad 2004 - 2013 m. laikotarpiu, II pakopos pensijų kaupimas vyko tik iš socialinio draudimo įmokų procentinės, kintančios, dalies (žr. Lentelė nr.7).

Atliekant tyrimą, kokią įtaką pensijų dydžiui turėjo papildomas kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2004 – 2013 m. laikotarpiu, yra reikalingi šie statistiniai rodikliai:

- vidutinio bruto darbo užmokesčio dydis šalyje 2004 – 2013 m. laikotarpiu;
- valstybės socialinio draudimo įmokos dydis į II pensijų pakopos fondą 2004 – 2013 m. laikotarpiu;
- vidutinės metinės pensijų fondų grąžos 2004 – 2013 m. laikotarpiu.

Tyrimo metu, kuomet bus nustatoma pensijų kaupimo II-oje pakopoje įtaka pensijų dydžiui 2004 – 2013 m. laikotarpiu, analizuosime asmens, kasmet uždirbančio vidutinio darbo užmokesčio dydžio pajamas, duomenis, nenurodant asmens amžiaus (žr. Lentelė nr.9).

Lentelė nr.9 „Vidutinis bruto darbo užmokesčio dydis šalyje 2004 – 2013 m. laikotarpiu“

Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
VDU (Eur.)	357,61	393,45	459,12	547,82	653,59	624,57	600,24
Metai	2011	2012	2013				
VDU (Eur.)	613,34	628,62	661,13				

Šaltinis: Teisės aktų gidas

Turint vidutinio bruto darbo užmokesčio dydžio šalyje 2004 – 2013 m. laikotarpiu statistinius duomenis ir remiantis Lietuvos Banko pateikiama finansų rinkos dalyvių veiklos apžvalga, kurioje nurodomas II pakopos pensijų fondų investicinės grąžos vidurkis (žr. Lentelė nr.10) 2004 – 2013 m. laikotarpiu, turime galimybę apskaičiuoti sumas, kurias kasmet pensijų fondo dalyvis sukaupė II pensijų kaupimo pakopoje. Reiktų pažymėti, kad šiuo atveju pensijų fondų investicinė grąža nekvalifikuojama pagal fondų investavimo riziką, tad skaičiavimams naudojami duomenys parodo, kokią grąžą vidutiniškai atnešė visi, visų rizikingumų, fondai, tiriamuoju laikotarpiu.

Lentelė nr.10 „Vidutinė metinė pensijų fondų grąža 2004-2013 m. laikotarpiu“

Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pensijų fondų grąža (proc.)	11,6	10,6	5,3	3,8	-19,7	17,3	8,8
Metai	2011	2012	2013				
Pensijų fondų grąža (proc.)	-2,9	11,2	4,3				

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Tyrimo skaičiavimo metu, remiantis įmokų į II pakopos pensijų fondą procentiniu dydžiu (žr. Lentelė nr.7) , nuo vidutinio bruto darbo užmokesčio šalyje (žr. Lentelė nr.9) nustatyta, kad pirmaisiais kaupimo metais, į pensijų fondą, kaupiantysis, uždirbantis vidutines pajamas, atliko įmokų už 8,94 Eur. per mėnesį. Vadinasi, kaupiančiojo kraitį per 2004 m. iš viso papildė 107,28 Eur. Atkreipiant dėmesį, kad 2004 m. vidutinė pensijų fondų grąža siekė 11,6 % (žr. Lentelė nr.10), galima teigti, kad kaupiantysis per pirmuosius kaupimo metus II pensijų pakopoje iš investicinės pusės gavo 12,44 Eur. grąžą. Tad bendra sukaupta suma turėtų siekti apie 119,72 Eur. Tiesa, tolimesniems skaičiavimams investicinės grąžos rodiklius derėtų palikti nuošalyje. Šių rodiklių vidurkį, tiriamuoju laikotarpiu, taikysime tuomet, kai žinosime visą įmokų sumą II pakopoje iš socialinio draudimo. Remiantis tuo pačiu skaičiavimo principu, kuris parodo, jog 2004 m įmokų buvo atlikta už 107,28 Eur., nustatyta, kad 2005 m. asmuo papildomai sukaupė 165,25 Eur., o suma, kuri buvo sukaupiama, kasmet sparčiai augo iki 2009 m., kuomet ekonominė situacija tiek šalyje, tiek pasaulyje tapo krizės lygmens. Tad 2009 m. sumažėjus tiek tarifo dydžiui, pagal kurį buvo skaičiuojamos įmokos į II pensijų kaupimo pakopą iš valstybės socialinio draudimo, tiek vidutiniam darbo užmokesčiui šalyje (nuo to priklauso ir tiriamo asmens darbo užmokestis), į II pakopos pensijų fondo kraitį įkrito 149,90 Eur. per metus. Likusį laikotarpį, iki 2013 m., įmokų sumos kasmet išlikdavo sąlyginai panašaus dydžio. Visi skaičiavimo duomenys pateikiami lentelėje „Įmokų suma į II pakopą nuo VDU 2004-2013 m.“ (žr. Lentelė nr.11).

Lentelė nr.11 „Įmokų suma į II pakopą nuo VDU 2004-2013 m.“

Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Metinė įmokų suma (Eur.)	107,28	165,25	247,93	361,56	431,57	149,90	144,06
Metai	2011	2012	2013	2004-2013			
Metinė įmokų suma (Eur.)	147,20	113,15	198,34	2066,24			

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Atlikus skaičiavimus nustatyta, kad asmuo, dalyvavęs II pensijų pakopos kaupime 2004 – 2013 m., fonde, neskaitant investicinės grąžos, sukauptė 2066,24 Eur. sumą. Norint sužinoti, kokią įtaką sukauptai sumai padarė pensijų fondų investicinė grąža, pagal „Lentelė nr.10“, apskaičiuotas fondų grąžos vidurkis, kuris 2004 – 2013 m. laikotarpiu siekė 5,05%. Remiantis apskaičiuotu vidurkiu (5,05%) ir suma, kuri buvo sukaupta fonde (2066,24 Eur.), galima daryti išvadą, kad kaupimas II pensijų pakopoje iš investicinės pusės nedaug, bet teigiamai įtakuoja kaupiančiojo sukauptą sumą, kuri turėjo padidėti apie 104,35 Eur. ir iš viso siekti apie 2170,59 Eur. Atkreipiant dėmesį į išmokos būdą, vyravusį 2004 – 2013 m. laikotarpiu, visa sukaupta suma kaupiančiajam būtų išmokėta vienkartinė išmoka.

4.2. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2014 - 2018 m.

2014 m., dėl vykusios pensijų kaupimo sistemos reformos, tiek jau kaupiantiems, tiek pradedantiems kaupti II-oje pensijų kaupimo pakopoje, teko susipažinti su atsinaujinusiū pensijų kaupimo principu. Pagrindinis kaupimo pasikeitimas – įmokų į pasirinktą pensijų kaupimo fondą pervedimas iš trijų šaltinių:

- iš „Sodrai“ sumokėtos valstybinio socialinio draudimo įmokos;
- iš papildomos, dalyvio lėšomis mokamos, pensijų įmokos;
- iš valstybės biudžeto lėšų.

Asmenims, kurie kaupė pensijų kaupimo fonde iki 2013 m., buvo suteikta galimybė apsispręsti, kaip toliau dalyvauti pensijų kaupimo sistemoje:

- stabdyti socialinio draudimo įmokų pervedimą į pensijų fondus ir nuo 2014 m. likti tik „Sodros“ sistemoje;
- tęsti kaupimą prisidedant savo lėšomis ir gaunant papildomą įmoką iš valstybės biudžeto;
- dalyvauti pensijų kaupime ankstesnėmis sąlygomis (į pensijų fondus pervedant tik nustatyto dydžio socialinio draudimo įmokas).

Didžiausias pasikeitimas pensijų kaupimo reformos metu laukė fizinių asmenų, dalyvavusių II-oje pensijų kaupimo pakopoje ir nusprendusių toliau dalyvauti kaupime bei kaupti naujomis sąlygomis. Asmenys, kurie reformos metu nusprendė pradėti kaupti papildomai senatvės pensijai, taip pat turėjo susipažinti su naujuoju kaupimo II-oje pakopoje būdu. Minėti asmenys nuo 2014 m. pensijai II-oje pakopoje kaupė pagal principą „2+1+1“, o 2016 – 2018 m. laikotarpiu pagal principą 2+2+2. Kaupimo

suma susidedavo iš 2% „Sodros“ įmokos, 1% arba 2% kaupimo dalyvio pajamų įmokos ir 1% arba 2% pensijų įmokos iš valstybės biudžeto lėšų. (žr. Lentelė nr.12).

Lentelė nr.12 „Kaupimo tarifas II-oje pakopoje 2014 - 2018 m.“

	„Sodros“ įmoka	Kaupimo dalyvio pajamų įmoka	Įmoka iš valstybės biudžeto lėšų
2014 - 2016 m.	2%	1%	1%
2016 - 2019 m.*	2%	2%	2%
Nuo 2020 m.*	3,5%	2%	2%

Šaltinis: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

* Nuo 2020 m. kaupimo suma pagal išankstinį planą turėjo susidėti iš 3,5% „Sodros“ įmokos, 2% kaupimo dalyvio pajamų įmokos ir 2% pensijų įmokos iš valstybės biudžeto lėšų, tačiau įvykusios 2019 m. pensijų kaupimo sistemos reformos metu buvo pakeistas pensijų kaupimo planas II-oje pensijų kaupimo pakopoje.

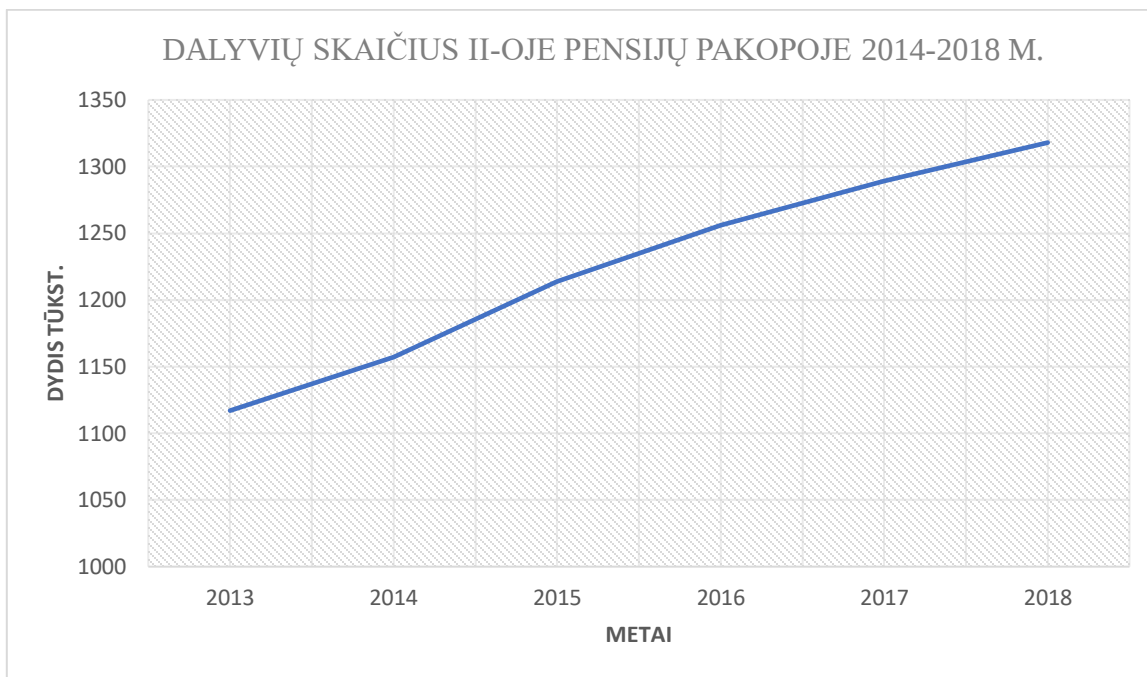
Vadinamoji „Sodros“ įmoka į II pensijų kaupimo pakopos fondą yra mokama iš surinktų valstybinio socialinio draudimo įmokų, o įmokos dydis paskaičiuojamas procentine reikšme nuo gaunamų pajamų dydžio, kol nėra atskaityti mokesčiai.

Kaupimo dalyvio pajamų įmokos dydis taip pat yra nustatomas procentine reikšme nuo gaunamų pajamų dydžio, kol nėra atskaityti mokesčiai.

Įmoka iš valstybės biudžeto priklauso nuo Lietuvos statistikos departamento paskelbto, prieš du metus buvusio, keturių ketvirčių šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio vidurkio dydžio.

4.2.1. Dalyvių skaičius II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2014 - 2018 m.

Lentelė nr.13 „Dalyvių skaičius II-oje pensijų pakopoje 2014-2018 m.“

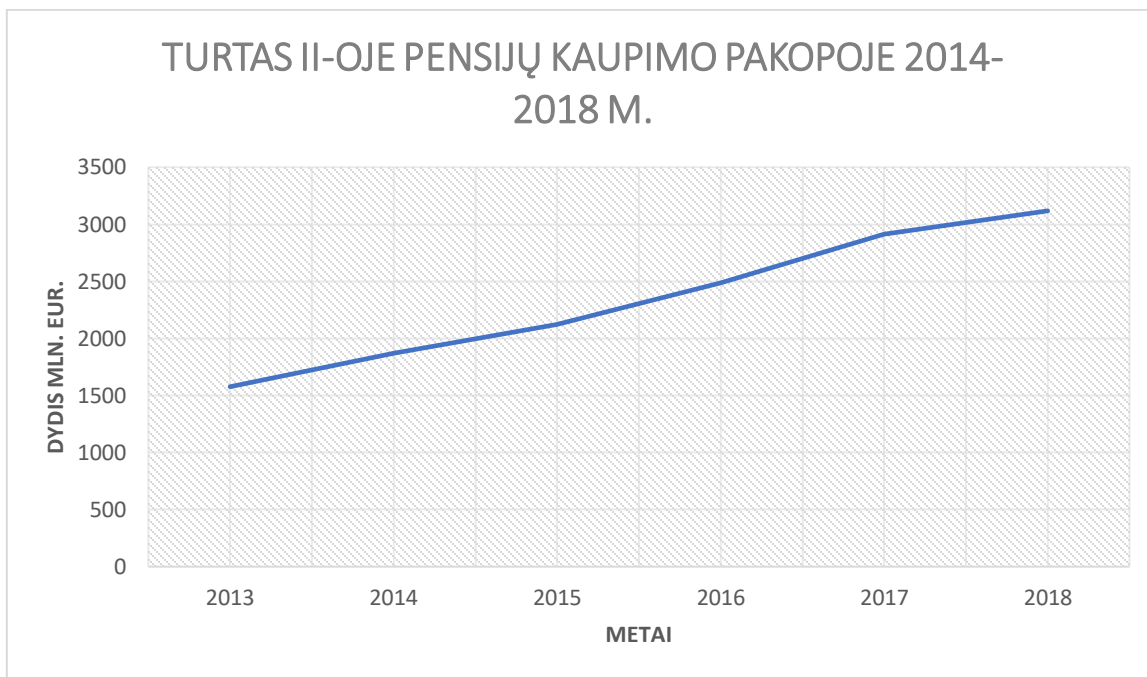

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Nepaisant įvykusios reformos ir pasitaikiusios galimybės nutraukti papildomą pensijų kaupimą, dalyvių skaičius II-oje pensijų pakopoje 2014 – 2018 m. vis tiek buvo augantis rodiklis.

4.2.2. Turtas II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2014 - 2018 m.

Lentelė nr.14 „Turtas II-oje pensijų kaupimo sistemos pakopoje 2014 - 2018 m.“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

4.2.3. Pensijų kaupimo II-oje pakopoje įtaka pensijų dydžiui 2014 – 2018 m.

Išsiaiškinome, kad nuo 2014 m. II pakopos pensijų kaupimas susideda iš trijų šaltinių:

- iš „Sodrai“ sumokėtos valstybinio socialinio draudimo įmokos;
- iš papildomos, dalyvio lėšomis mokamos, pensijų įmokos;
- iš valstybės biudžeto lėšų.

Atliekant tyrimą, kokią įtaką pensijų dydžiui turėjo papildomas kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2014 – 2018 m. laikotarpiu, yra reikalingi šie statistiniai rodikliai:

- vidutinio bruto darbo užmokesčio dydis šalyje 2012 – 2018 m. laikotarpiu;
- valstybės socialinio draudimo įmokos į pensijų socialinį draudimą dydis 2014 – 2018 m. laikotarpiu;
- įmokų tarifų dydžiai į II pensijų kaupimo pakopą iš visų galimų įmokų mokėjimų šaltinių (žr. Lentelė nr.9);
- statistinių II pakopos pensijų fondų investicijų rodiklių 2014 – 2018 m. laikotarpiu.

Tyrimo metu, kuomet bus nustatoma pensijų kaupimo II-oje pakopoje įtaka pensijų dydžiui 2014 – 2018 m. laikotarpiu, analizuosime asmens, kasmet uždirbančio vidutinio darbo užmokesčio dydžio

pajamas, duomenis, nenurodant asmens amžiaus (žr. Lentelė nr.15). Nenurodytas asmens amžius, kurio situacija bus analizuojama, sudarys galimybę apžvelgti II pakopos įtaką pensijų dydžiui, nenurodant rekomenduotino investicijų rizikos lygio. Tokiu atveju analizuojami bus tiek konservatyvaus investavimo, tiek mažos, vidutinės bei didelės akcijų dalies pensijų fondai ir jų generuojama investicinė grąža.

Lentelė nr.15 „Vidutinis bruto darbo užmokesčio dydis šalyje 2012 – 2018 m. laikotarpiu“

Metai	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VDU (Eur.)	629,56	661,13	691,11	726,43	784	847,98	931,98

Šaltinis: Teisės aktų gidas

Pateikiamoje „Valstybės socialinio draudimo įmokos dydis 2014-2018 m. laikotarpiu“ lentelėje (žr. Lentelė nr.16), įmokos dydžio languose, skliausteliuose, yra nurodoma procentinė įmokos dalis, atitenkanti pensijų socialiniam draudimui.

Lentelė nr.16 „Valstybės socialinio draudimo įmokos dydis 2014-2018 m. laikotarpiu“

Metai	2014	2015	2016	2017	2018
VSD (PSD)	27,8 (23,3)	27,8 (23,3)	27,8 (23,3)	27,8 (23,3)*	27,3 (22,3)

Šaltinis: Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2014-2018 metų rodiklių patvirtinimo įstatymai

**2017 m. nuo liepos mėn. 1 d. dalis, atitenkanti pensijų socialiniam draudimui – 22,3%*

Analizuojant atvejį, kuomet fizinis asmuo 2014 – 2018 m. laikotarpiu papildomai kaupė pagal principą „2+1+1“ ir „2+2+2“ yra svarbu nustatyti iš kiekvieno šaltinio sukauptą sumos dydį per laikotarpį, kurio metu vyko II pakopos kaupimas.

Valstybės socialinio draudimo įmokos dydis į II pakopos pensijų fondą analizuojamu laikotarpiu buvo nekintantis ir siekė 2% nuo atliekamos įmokos į „Sodrą“ dydžio. 2014 m. pasirinkto asmens mėnesinės pajamos neatskaičius mokesčių siekė 691,11 Eur. Nurodytais metais įmoka į valstybės socialinį draudimą buvo 27,8%, o pensijų socialinio draudimo įmoka siekė 23,3%. Remiantis pateiktais duomenimis, naudojant proporciją, nustatyta, kad 2014 m. asmuo, uždirbantis vidutinio darbo užmokesčio pajamų dydį, į II pensijų pakopos kaupimo fondo sąskaitą iš valstybės socialinio draudimo gaudavo 13,82 Eur/mėn. Toks asmuo per metų laikotarpį savo fondo sąskaitos kraitį iš valstybinio

socialinio draudimo biudžeto, į kurį ir pats atlikdavo įmokas, papildė 165,84 Eur. Pagal tokį patį principą apskaičiavus likusių metų valstybinio socialinio draudimo įmokų dydžius į II pensijų pakopos kaupimo fondą, gauname kasmet vis didėjančią sumą skirtą kaupimui. 2015 m. į fondą iš valstybės socialinio draudimo pervesta 174,36 Eur./m., 2016 m. – 188,16 Eur./m., 2017 m. – 203,52 Eur./m., 2018 m. – 223,68 Eur./m. Bendra suma per visą 2014 – 2018 m. laikotarpį siekia 955,56 Eur. (žr. Lentelė nr.17)

Analizuojamu laikotarpiu pensijų kaupimo dalyvis taip pat prisideda prie taupymo iš savo asmeninių lėšų. Nuo gaunamų bruto pajamų 2014 – 2016 m. buvo nuskaitoma po 1% į II pakopos kaupimo fondą, o 2016 – 2018 m. ši investicija iš dalyvio lėšų siekė 2%. Remiantis anksčiau pateiktais vidutinio darbo užmokesčio duomenimis, 2014 m. asmens pajamų dydis buvo 691,11 Eur./mėn. Sudarant proporciją nustatyta, kad asmuo iš savo asmeninių lėšų, pirmaisiais savo taupymo metais, kas mėnesį prie pensinio taupymo II-oje pakopoje prisidėdavo po 6,91 Eur. ir taip per metus investavo 82,92 Eur. Didėjant vidutiniam darbo užmokesčiui, augant asmens pajamoms, kasmet didėjo ir įmoka, kurią atlikdavo fondo dalyvis. 2015 m. per metus dalyvis atliko įmokų už 87,12 Eur. 2016 m. įmoka padvigubėjo, tuomet į II pakopos fondą dalyvis kas mėnesį įnešdavo po 2% nuo gaunamų mėnesinių bruto pajamų. Bendra metinė suma – 188,16 Eur., 2017 m. – 203,52 Eur./m., 2018 m. – 223,68 Eur./m.. Bendra suma per visą 2014 – 2018 m. laikotarpį siekia 785,4 Eur. (žr. Lentelė nr.17).

Asmenys, kaupiantys II-oje pensijų kaupimo pakopoje 2014 – 2018 m. laikotarpiu, sulaukė valstybės paramos. Iš valstybės biudžeto lėšų kaupiantieji 2014 – 2016 m. gavo papildomą įmoką, kuri siekė 1% nuo prieš dvejus metus buvusio vidutinio bruto darbo užmokesčio šalyje. Tai reiškia, kad 2014 m. asmuo, dalyvaujantis kaupime, gavo 1% (6,30 Eur.) nuo 2012 m. buvusio vidutinio darbo užmokesčio, kuris siekė 629,56 Eur./mėn. Metinė valstybės parama 2014 m. siekė 75,6 Eur. 2015 m. – 79,32 Eur./m.. Kaip ir dalyvio mokama įmoka, padidėjo ir valstybės skiriama parama kaupiantiems II pakopoje, ji taip pat siekė 2% dalį per mėnesį nuo prieš dvejus metus buvusio vidutinio bruto darbo užmokesčio šalyje. 2016 m. valstybės skiriama metinė parama siekė 165,84 Eur. 2017 m. – 174,24 Eur./m., 2018 m. – 188,16 Eur./m. Bendra suma per visą 2014 – 2018 m. laikotarpį siekia 683,16 Eur. (žr. Lentelė nr.17).

Lentelė nr.17 „Dalyvio sukaupta suma II-oje pakopoje 2014-2018 m.

	Iš valstybės socialinio draudimo (pensijų socialinio draudimo dalies)	Iš dalyvio atliekamų įmokų nuo bruto darbo užmokesčio	Iš valstybės skiriamų lėšų nuo prieš dvejus metus šalyje buvusio

			vidutinio darbo užmokesčio
2014 m.	165,84 Eur.	82,92 Eur.	75,6 Eur.
2015 m.	174,36 Eur.	87,12 Eur.	79,32 Eur.
2016 m.	188,16 Eur.	188,16 Eur.	165,84 Eur.
2017 m.	203,52 Eur.	203,52 Eur.	174,24 Eur.
2018 m.	223,68 Eur.	223,68 Eur.	188,16 Eur.
2014-2018 m.	955,56 Eur.	785,4 Eur.	683,16 Eur.
Įmokų suma, gauta 2014-2018 m. laikotarpiu iš visų šaltinių	2424,12 Eur.		

Šaltinis: Sudarytas autoriaus

Asmuo, gavęs vidutinį darbo užmokestį 2014 – 2018 m. laikotarpiu bei dalyvavęs II pensijų pakopos kaupime, per 5 metų kaupimo laikotarpį papildomai, pensijų fonde, senatvės pensijai turėjo sukaupti apie 2424,12 Eur. Faktas, ši suma, esanti kaupimo bendrovės fonde, investuojama pagal pasirinktą investavimo riziką. Pagal nutarimą, asmens, kaupiančio II pensijų kaupimo pakopą, amžius bei toleruotinas rizikingumas nebuvo nurodyti, tad kaupimo dalyvis nebuvo priskirtas jokiame konkrečiam investiciniame fondui. Kas vyktų su dalyvio sukauptą suma, jeigu asmuo būtų kaupęs konservatyvaus investavimo, mažos, vidutinės arba didelės akcijų dalies pensijų fonde? Atsakymui į šį klausimą privalu pasitelkti Lietuvos Banko pateikiamus II pakopos pensijų fondų rezultatus, investicinę grąžą.

Lentelė nr.18 „II pakopos investicinė fondų grąža 2014 – 2018 m.“

	Konservatyvaus investavimo pensijų fondas	Mažos akcijų dalies pensijų fondas	Vidutinės akcijų dalies pensijų fondas	Didelės akcijų dalies pensijų fondas
Vidutinė metinė grąža per	1,03%	2,63%	3,39%	5,58%

praėjusius 5 metus, proc.				
------------------------------	--	--	--	--

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Remiantis Lietuvos Banko pateiktais statistiniais duomenimis apie II pakopos fondų investicinę grąžą 2014 – 2018 m. laikotarpiu, vidutinį darbo užmokestį gavęs žmogus, kaupiantis II-oje pensijų kaupimo pakopoje bei pasirinkęs investicinį fondą pagal amžių bei toleruojamą riziką, būtų sukaupęs:

- konservatyvaus investavimo pensijų fonde – 2548,96 Eur.
- mažos akcijų dalies pensijų fonde – 2742,89 Eur.
- vidutinės akcijų dalies pensijų fonde – 2835 Eur.
- didelės akcijų dalies pensijų fonde – 3100,45 Eur.

Remiantis naujausiu pensijų sistemos įstatymo patvirtinimu, tirtas asmuo, kaupęs II pensijų pakopoje 2014 – 2018 m. laikotarpiu išvengia anuiteto pirkimo klausimo, o sukaupą sumą, išskyrus kaupimą didelės akcijų dalies pensijų fonde, atsiimtų remiantis vienkartinės išmokos principu.

4.3. Pensijų kaupimas II-oje pensijų kaupimo pakopoje nuo 2019 m.

Žvelgiant istoriškai, naujausia pensijų kaupimo sistemos reforma įvyko 2019 m. Kartu su šia reforma į pensijų kaupimą buvo siekiama atnešti ramybę, tikslumą bei pasitikėjimą pensiniu kaupimu II pensijų kaupimo pakopoje. Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikiama informacija, galima apibrėžti esminius pakitimus pensiniame kaupime, įsigaliojus 2019 m. pensijų kaupimo sistemos reformai. Vienas svarbiausių pasikeitimų – nebelieka „Sodros“ pervedimų į privačius pensijų fondus. Tad asmenims, norintiems dalyvauti pensijų kaupime, bus nuskaitomi 3% nuo popierinio darbo užmokesčio į pensijų kaupimo fondą. Taip pat, valstybė lieka suinteresuota komfortišku visuomenės gyvenimu sulaukus pensinio amžiaus, tad iš valstybės biudžeto mėnesinė parama sieks 1,5% nuo šalies vidutinio darbo užmokesčio buvusio prieš dvejus metus.

Asmenys, prieš tai dalyvavę kaupime ir kaupę tik 2% „Sodros“ įmokos, nuo 2019 m. galės dalyvauti kaupime, kurio pervedamos įmokos didės palaipsniui. Kaupimo principas palaipsniui atrodo taip:

- 2019 m. – 1,8% (nuo asmens popierinio darbo užmokesčio) + 0,3% (valstybės parama nuo vidutini šalies darbo užmokesčio prieš dvejus metus);

- 2020 m. – 2,1% + 0,6%;
- 2021 m. – 2,4% + 0,9%;
- 2022 m. – 2,7% + 1,2%;
- 2023 m. – 3% + 1,5%.

Analizuojant kaupimą palaipsniui, pastebimas faktas, kad nuo 2023 m. pensinis kaupimas visiems II pakopos pensijų kaupimo dalyviams bus vienodas bei skaičiuojamas pagal principą 3% + 1,5 %.

Kitos Lietuvos Banko pateikiamos pensijų sistemos kaupimo naujovės:

- laikinas įmokų stabdymas (asmuo, dalyvaujantis II pakopos pensijų kaupime turi galimybę stabdyti įmokų pervedimą iš asmeninių lėšų vienerių metų laikotarpiui);
- papildomos įmokos (bet kuris kaupiantysis gali nutarti kaupti daugiau nei 3 proc. nuo savo atlyginimo. Už papildomas įmokas jam bus taikoma gyventojų pajamų mokesčio lengvata. Jeigu savo darbuotojo ateičiai įmokas mokės jo darbdavys, jis už papildomas įmokas galės pasinaudoti į pelno mokesčio lengvata);
- gyvenimo ciklo fondai (pensijų kaupimo bendrovės visiems dalyviams privalės pasiūlyti dalyvauti labiausiai jų amžių atitinkančiuose pensijų fonduose. Tai reiškia, kad valdytojas turės pasirūpinti kuo geresniais investavimo rezultatais, kai žmogus jaunas, ir dėti pastangas, kad išsaugotų per gyvenimą žmogaus sukauptą turtą, kai žmogus artėja prie senatvės pensijos amžiaus ribos).

4.3.1. Pensijų fondų rodikliai po 2019 m. pensijų sistemos reformos

Automatizuotas kaupimas pagal gyvenimo ciklo fondus, turint omenyje investicijas, ilgalaikiame laikotarpyje turėtų duoti didesnę naudą kaupiantiesiems nei anksčiau, kadangi nebelieka abejonių, kad asmuo, dalyvaujantis pensiniame kaupime, yra priskirtas tinkamos rizikos investiciniam fondui. 2020 m. II pakopos pensijų kaupimo veiklą vykdo penkios bendrovės:

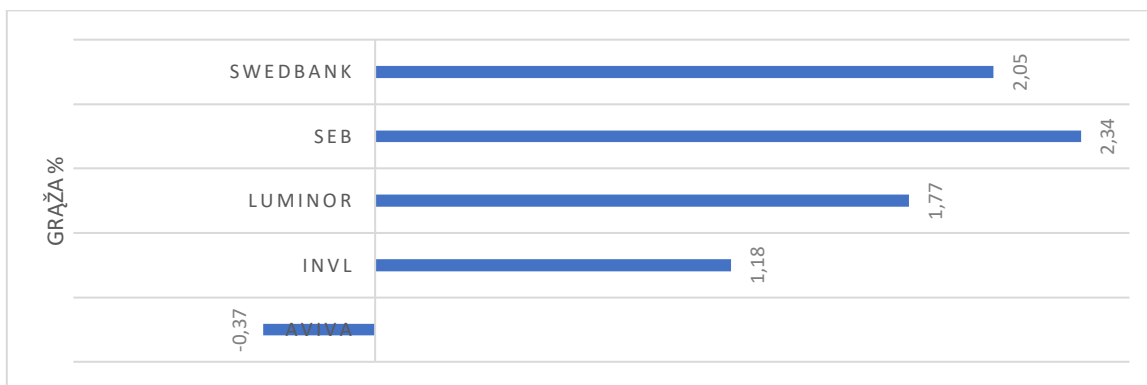
- UAGDPB „Aviva Lietuva“;
- UAB „INVL Asset Management“;
- Luminor investicijų valdymas UAB;
- UAB „SEB investicijų valdymas“;
- UAB „Swedbank investicijų valdymas“.

Pagal Lietuvos Banko pateikiamus II pakopos pensijų fondų rezultatus, nuo fondų veiklos pradžios (2019-01-01) iki 2020 m. I ketvirčio, visų bendrovių ir visų amžiaus grupių bendras generuojamas investicinės grąžos rezultatas, išreiškiamas vidurkiu, siekia 1,83%. Kiek 2019 m. buvo sėkmingi absoliučiai visiems fondams, tiek 2020 m. dėl išplitusio COVID-19 viruso ir paskelbtos pasaulinės pandemijos bei karantino šalyse, fondai patyrė nuostolių, susijusių su investicine grąža.

Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai

Remiantis Lietuvos Banko pateikiama II pakopos pensijų fondų veiklos rodiklių ataskaita nuo fondų veiklos pradžios, tai yra, nuo 2019 m. sausio mėn. 1 d., iki 2020 m. kovo mėn. 31 d., išsiaiškinsime, kurių bendrovių tiksliniai fondai savo veiklą vykdė pelningiausiai ir savo klientams generavo didžiausią investicinę grąžą.

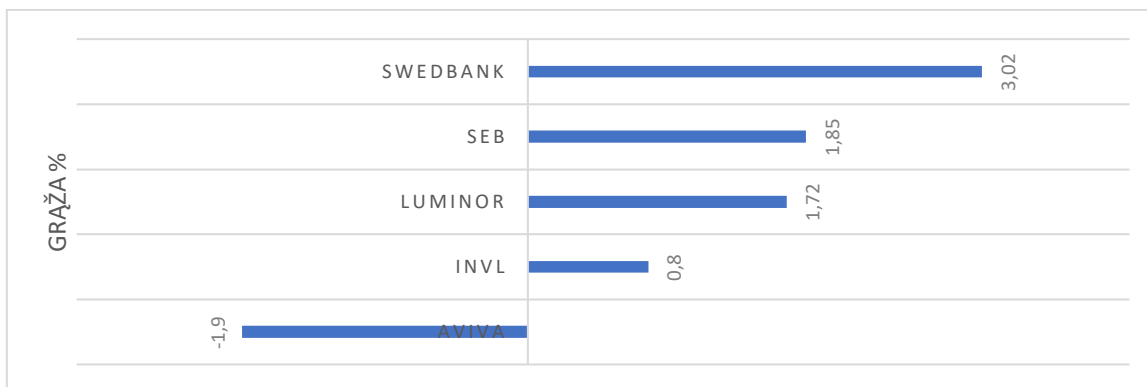
Lentelė nr.19 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1996-2002 m. grupė“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Jauniausi tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės nariai, gimę 1996-2002 m., nuo fondų veiklos pradžios didžiausią investicijų naudą gavo dalyvavę UAB „SEB investicijų valdymas“ bendrovės kaupime, kuriame investicinė grąža per 16 mėn. laikotarpį siekė 2,34%. Nedaug finansiškai nukentėjo pensijai kaupę UAB „Swedbank investicijų valdymas“ ir UAB „Luminor investicijų valdymas“ fonduose kaupę dalyviai, kur investicinė grąža atitinkamai siekė 2,05% ir 1,77%. Tuo tarpu dalyviai, II pensijų kaupimo pakopą kaupę UAGDPB „Aviva Lietuva“, kaupė nuostolingai. Šioje bendrovėje kaupę jaunuoliai patyrė 0,37% investicinės grąžos nuostolį.

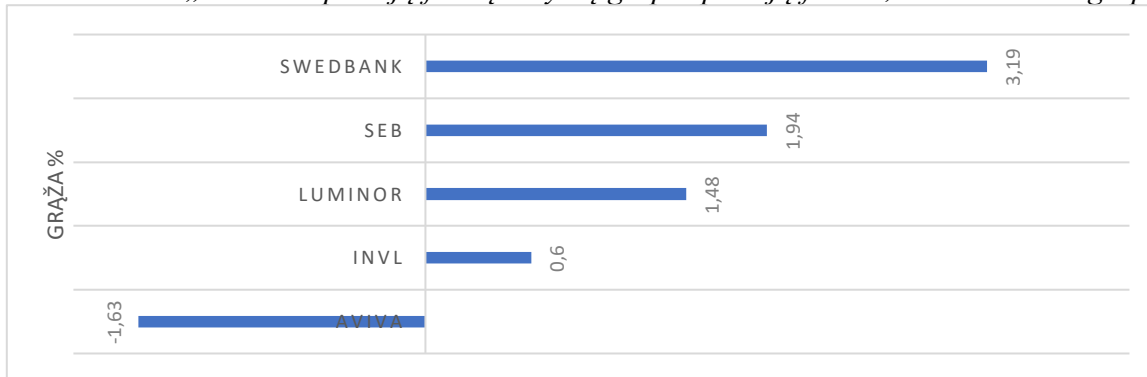
Lentelė nr.20 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1989-1995 m. grupė“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Asmenys, kaupę II pensijų kaupimo pakopą ir gimę 1989 – 1995 m., akivaizdžiai didžiausią investicinę grąžą gavo dalyvavę UAB „Swedbank investicijų valdymas“ bendrovės siūlomame fonde. Šiame fonde grąža nuo sumokėtų įmokų siekė 3,02%. Praktiškai tokią pačią investicinę grąžą generavo UAB „SEB investicijų valdymas“ ir UAB „Luminor investicijų valdymas“ bendrovės, kuriose grąža atitinkamai siekė 1,85% ir 1,72%. Prasčiausias fondas šios amžiaus grupės dalyviams - UAGDPB „Aviva Lietuva“, šioje bendrovėje investicinė grąža, kaip ir 1996 - 2002 m. fondo dalyviams buvo neigiama ir siekė -1,9%.

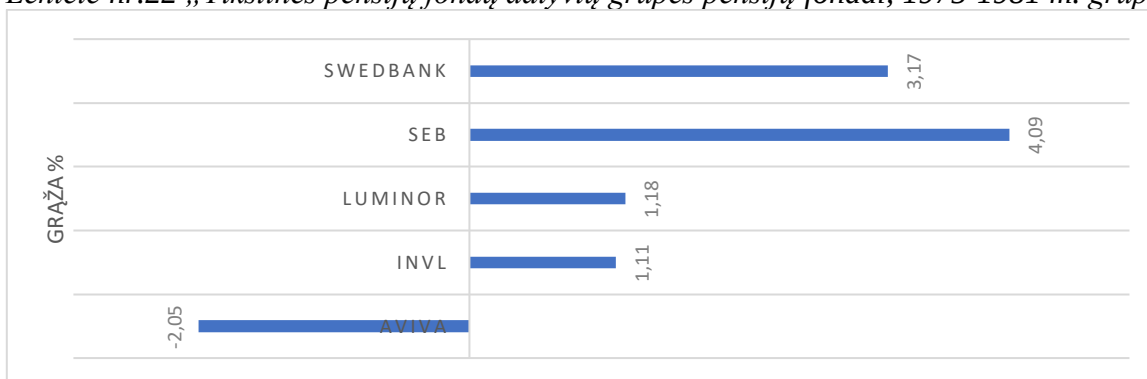
Lentelė nr.21 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1982-1988 m. grupė“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Kaupiantys II pakopą ir gimę 1982 – 1988 m. asmenys, kaip ir gimę 1989 – 1995 m., didžiausią investicinę grąžą gavo iš UAB „Swedbank investicijų valdymas“ bendrovės. Investicinė grąža siekė 3,19%. UAB „SEB investicijų valdymas“ ir UAB „Luminor investicijų valdymas“ bendrovių grąža atitinkamai – 1,94% ir 1,48%. Prasčiausios kaupimo bendrovės 1982 – 1988 m. gimusiems kaupimo dalyviams buvo UAB „INV L Asset Management“ bei UAGDPB „Aviva Lietuva“, šiose bendrovėse investicinė grąža – 0,6% ir -1,63%.

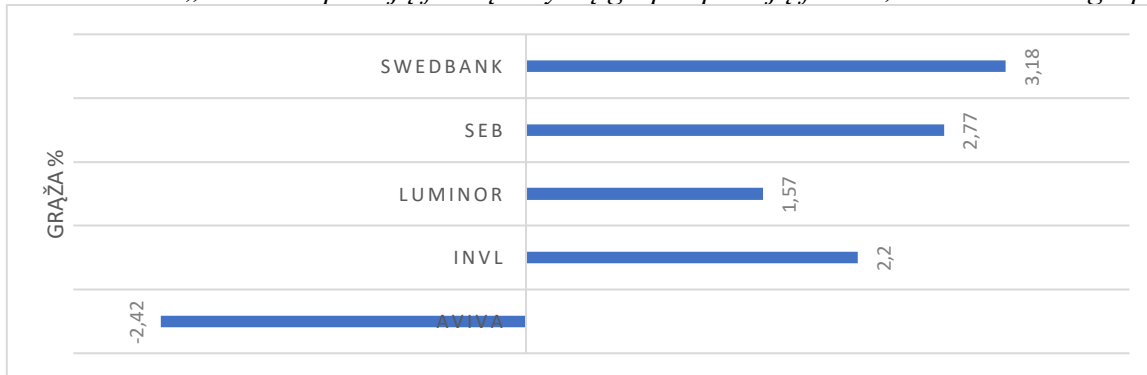
Lentelė nr.22 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1975-1981 m. grupė“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

1975 – 1981 m. fondui priklausantys kaupimo dalyviai didžiausia investicine grąža mėgavosi kaupdami UAB „SEB investicijų valdymas“ bendrovėje. Ši bendrovė – aiški lyderė, generavusi 4,09% investicinę grąžą. Nedaug finansiškai nukentėjo II pakopą kaupę UAB „Swedbank investicijų valdymas“ bendrovėje kaupę asmenys, grąža – 3,17%. Praktiškai identišškai uždirbo UAB „Luminor investicijų valdymas“ ir UAB „INV L Asset Management“ kaupimo bendrovės, kuriose grąža atitinkamai siekė 1,18% ir 1,11%. UAGDPB „Aviva Lietuva“ generavo neigiamą investicinę grąžą savo klientams, grąža buvo -2,05%.

Lentelė nr.23 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1968-1974 m. grupė“

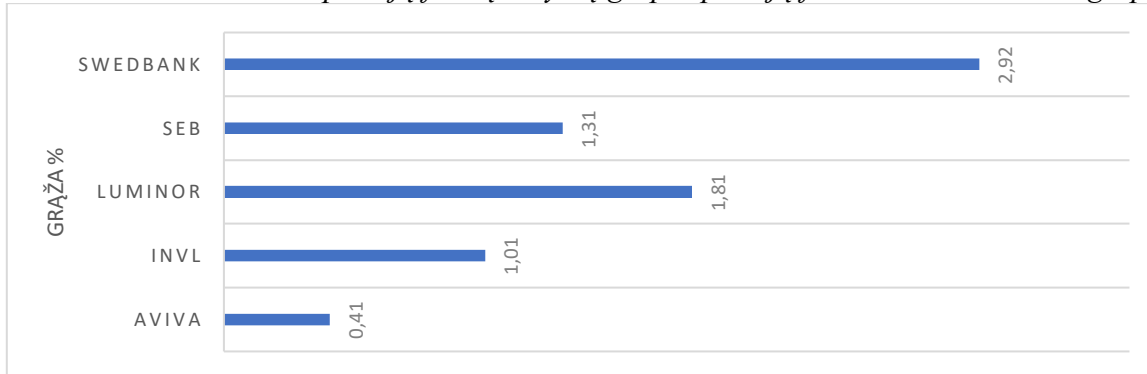

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Kritiškai 1968 – 1974 m. tikslinio pensijų kaupimo fondo investicinius darbus atliko UAGDPB „Aviva Lietuva“ bendrovė, generuodama klientams -2,42% investicinę grąžą. 3,18% ir 2,77% investicine

grąžą turėjo UAB „Swedbank investicijų valdymas“ ir UAB „SEB investicijų valdymas“ bendrovių klientai.

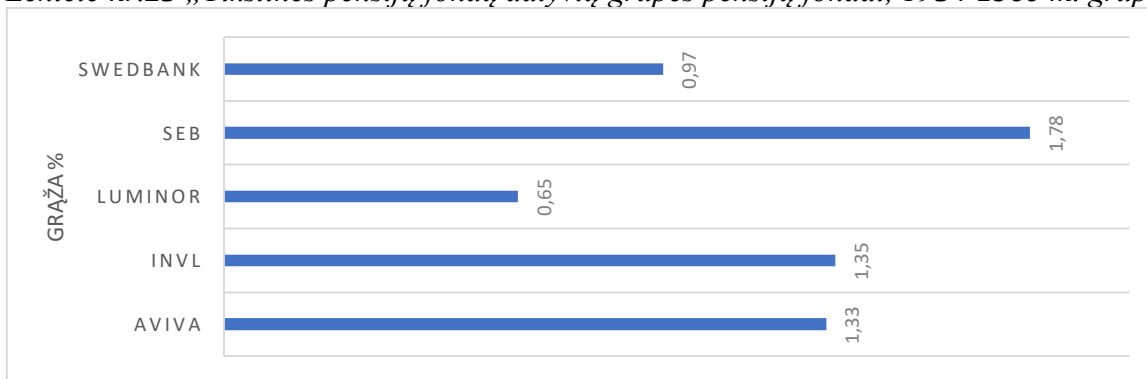
Lentelė nr.24 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1961-1967 m. grupė“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

UAB „Swedbank investicijų valdymas“ klientai, priklausantys 1961 – 1967 m. amžiaus grupei turėjo didžiausią investicinę grąžą, lyginant su likusiomis bendrovėmis. Grąža siekė 2,92%. UAB „Luminor investicijų valdymas“ užėmė antrąją poziciją ir klientams suteikė 1,81% investicinę grąžą. Pabrėžtina, kad UAGDPB „Aviva Lietuva“ bendrovė generavo teigiamą grąžą (0,41%).

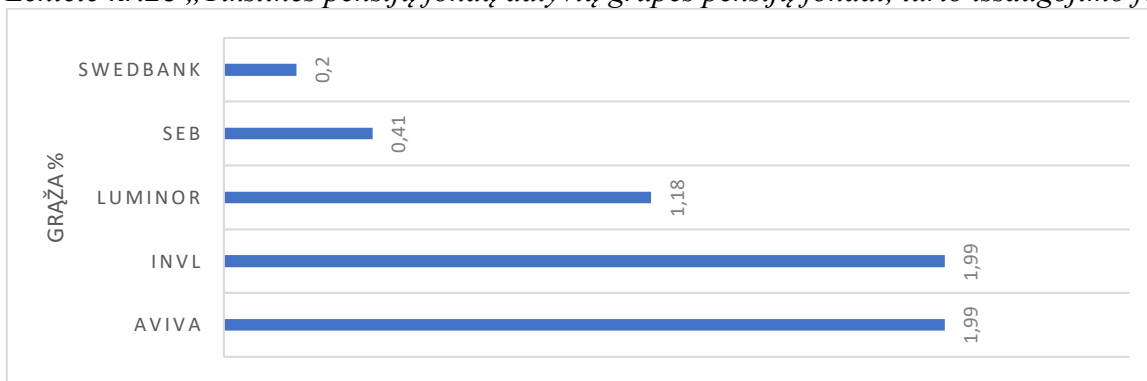
Lentelė nr.25 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1954-1960 m. grupė“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Remiantis Lietuvos Banko pateikiamais duomenimis, lygių sau 1954 – 1960 m. tiksliniame pensijų kaupimo fonde neturėjo UAB „SEB investicijų valdymas“ bendrovė (investicinė grąža – 1,78%). UAB „INV L Asset Management“ ir UAGDPB „Aviva Lietuva“ bendrovių grąža buvo praktiškai identiška ir atitinkamai siekė 1,35% ir 1,33%.

Lentelė nr.26 „Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, turto išsaugojimo fondai“

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Turto išsaugojimo fonduose, pagal Lietuvos Banko pateikiamus duomenis, lyderio poziciją dalinasi UAB „INVL Asset Management“ ir UAGDPB „Aviva Lietuva“ bendrovės. Jų generuojama investicinė grąža – 1,99%. Prasčiausiai sukaupę II pakopos pensijų kaupimo dalyvių turtą išsaugoti sekėsi UAB „Swedbank investicijų valdymas“ ir UAB „SEB investicijų valdymas“ bendrovėms, kurių investicinė grąža siekė atitinkamai 0,2% ir 0,41%.

Apibendrinant II pakopos pensijų kaupimo bendrovių veiklą po 2019 m. įvykusios pensijų kaupimo sistemos reformos galima teigti, kad asmenims, nusprendusiems dalyvauti pensiniame kaupime, naudingiausia buvo pasitikėti UAB „Swedbank investicijų valdymas“ ir UAB „SEB investicijų valdymas“ bendrovėmis. Šiuo dviejų bendrovių generuojami investicinės grąžos rezultatai daugelyje fondų buvo geriausi.

5. II pensijų kaupimo pakopos dalyvių apklausa

5.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo populiaciją ir imtį sudaro pilnamečiai ir pensinio amžiaus nesulaukę asmenys, gaunantys pajamas, nuo kurių yra skaičiuojamos privalomos valstybės socialinio draudimo įmokos. Taip pat, tyrime dalyvavo tik asmenys, dalyvaujantys II pensijų kaupimo pakopos kaupime.

Tyrimo iškelta hipotezė – pensijų kaupimo sistema turi įtaką pensijų dydžiui.

Respondentai buvo apklausti pasitelkiant „Google“ apklausos formą. Apklausa orientuota į uždaro bei atviro tipo klausimus.

Atliekamo tyrimo klausimai suformuoti remiantis pensijų kaupimo sistemos numatyta kaupimo tvarka, nuo kurios priklauso kaupimo būdas II pensijų kaupimo pakopoje. Pirmasis klausimas (Kuriai amžiaus grupei priklausote?) formuotas pagal pensijų fondų klasifikavimą į amžiaus grupes. Antrasis klausimas (Kada pradėjote kaupti senatvės pensijai II-oje pensijų kaupimo pakopoje?) orientuotas į reformų įsigaliojimų datas bei skirtingus pensijų kaupimo būdus, iki skirtingų reformų įsigaliojimų datas. Trečiasis klausimas (Kokio dydžio yra jūsų gaunamos mėnesinės pajamos neatskaičius mokesčių?) suformuotas, kadangi dalis įmokos į II pakopos pensijų kaupimo fondą priklauso nuo asmens, dalyvaujančio kaupime, gaunamų mėnesinių pajamų dydžio. Ketvirtasis klausimas (Kokiu būdu kaupiate senatvės pensijai II-oje pensijų kaupimo pakopoje?) orientuotas į nevienodą įmokų dydį, kuris yra atliekamas į II pakopos pensijų kaupimo fondą. Penktasis klausimas („Sukauptos sumos dydis II pensijų kaupimo pakopoje“) yra skirtas asmenų, papildomai kaupiančių senatvės pensijai, sukauptos sumos dydžio palyginimui, atkreipiant dėmesį į 1-4 klausimuose aptartų veiksnių įtaką papildomam pensiniam kaupimui.

Respondentai buvo pasiekti pasitelkus socialinio tinklo „Facebook“ bei elektroninio pašto „Gmail“ pagalbą.

.

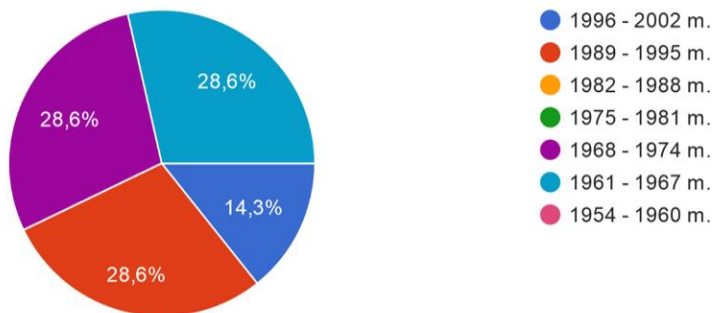
5.2. II pakopos pensijų kaupimo dalyvių apklausos analizė

Remiantis apklausos duomenimis (žr. Atsakymas nr.1), apklausoje dalyvavo įvairaus amžiaus žmonės. Buvo nuspręsta dalyvių amžių suskirstyti pagal tikslines pensijų fondų dalyvių amžiaus grupes, kurios vyrauti pradėjo įsigaliojus 2019 m. pensijų kaupimo sistemos reformai.

Atsakymas nr.1 „Kuriai amžiaus grupei priklausote?“

Kuriai amžiaus grupei priklausote?

7 atsakymai

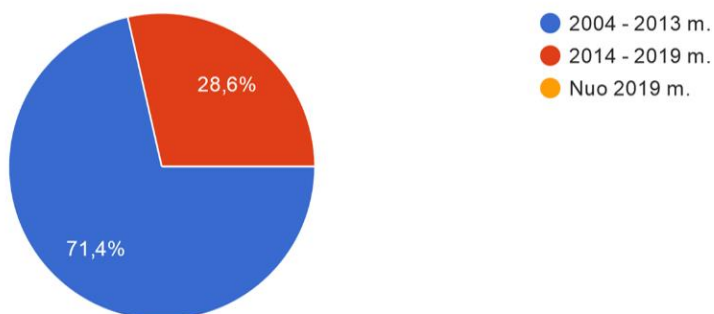
Šaltinis: autoriaus sudaryta apklausa

Apklausoje dalyvavusių asmenų amžiaus įvairovė leidžia plačiau apžvelgti į visuomenėje vyraujantį pensinį kaupimą II pakopoje. Tiesa, dauguma apklaustųjų (71,4%) pensijai kaupti pradėjo dar 2004 m., kuomet šalyje buvo įsteigta pensijų kaupimo sistema. Likusi apklaustųjų dalis (28,6%) kaupti II pensijų pakopoje pradėjo po 2014 m. įvykusios reformos (žr. Atsakymas nr.2).

Atsakymas nr.2 „Kada pradėjote kaupti senatvės pensijai II-oje pensijų kaupimo pakopoje?“

Kada pradėjote kaupti senatvės pensijai II-oje pensijų kaupimo pakopoje?

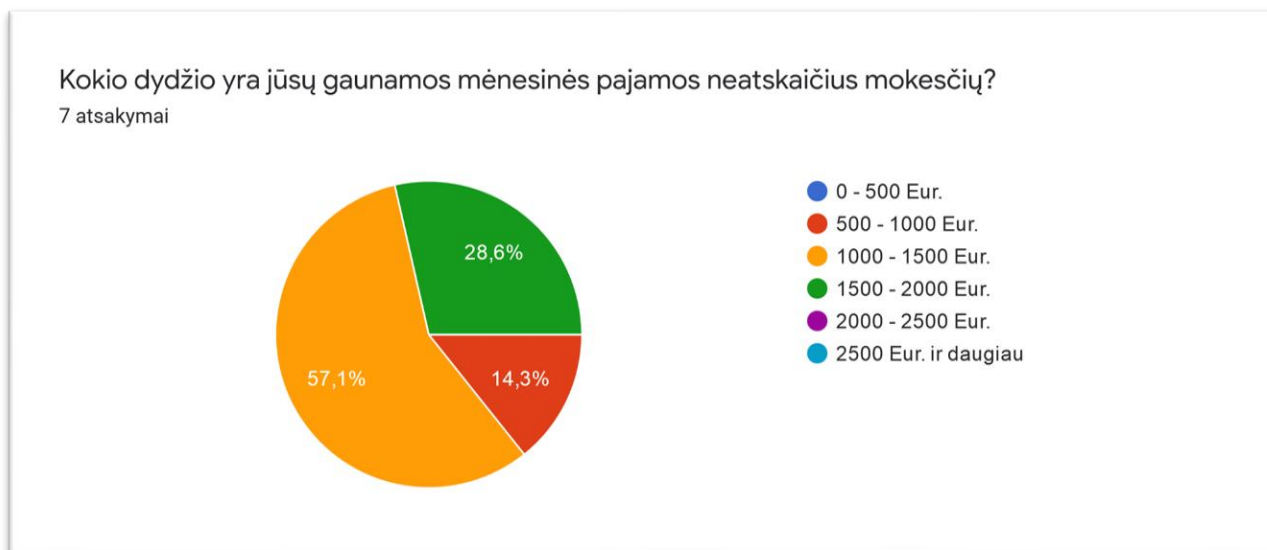
7 atsakymai

Šaltinis: autoriaus sudaryta apklausa

Faktas – sukaupta suma II pakopos pensijų kaupimo fonde tiesiogiai priklauso nuo kaupime dalyvaujančio asmens gaunamų pajamų. Daugiau nei pusės apklaustųjų (57,1%) mėnesinis bruto darbo užmokestis siekia 1000 – 1500 Eur. 14,3% apklaustųjų uždirba 500 – 1000 Eur. mėnesines pajamas, 28,6% apklaustųjų uždirba didesnes, 1500 – 2000 Eur./mėn. pajamas (žr. Atsakymas nr.3).

Atsakymas nr.3 „Kokio dydžio yra jūsų gaunamos mėnesinės pajamos neatskaičius mokesčių?“

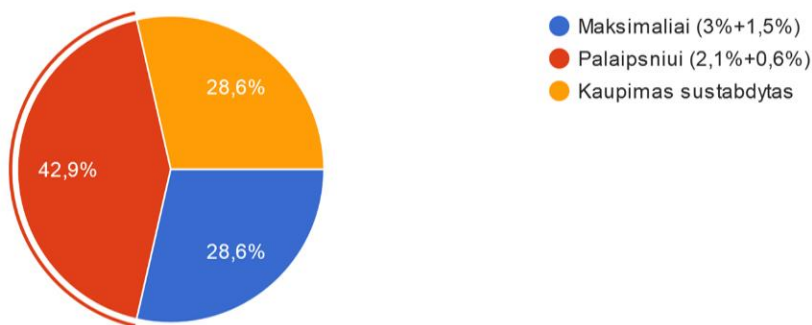
Šaltinis: autoriaus sudaryta apklausa

Didžioji dalis asmenų, dalyvavusių apklausoje (42,9%), pensijai II kaupimo pakopoje kaupia palaipsniui (2,1% + 0,6%) (žr. Atsakymas nr.4). Tai reiškia, jog 2014- 2019 m. laikotarpiu į pensinį kaupimą buvo atidedama tik valstybinio socialinio draudimo 2% dydžio įmoka. Tiesa, nuo 2023 m. visi kaupimo dalyviai, nesustabdę kaupimo, kaups pagal identišką 3% + 1,5% modelį.

Atsakymas nr.4 „Koku būdu kaupiate senatvės pensijai II-oje pensijų kaupimo pakopoje?“

Kokiu būdu kaupiate senatvės pensijai II-oje pensijų kaupimo pakopoje? (informaciją galima rasti kaupimo bendrovės internetiniame puslapyje arba pateikiamoje kaupimo ataskaitoje)

7 atsakymai

Šaltinis: autoriaus sudaryta apklausa

Didžiausią įtaką tyrimo rezultatui turintis klausimas – sukauptos sumos dydis II pensijų kaupimo pakopoje (žr. Atsakymas nr.5). Šis klausimas yra atviro tipo, tad asmenys, dalyvavę apklausoje, nurodė konkrečią sukaupią sumą fonde.

Atsakymas nr.5 „Sukauptos sumos dydis II pensijų kaupimo pakopoje“

Pensijų fondų (apklausos)dalyvis	1	2	3	4	5	6	7
Sukaupta suma II pakopos pensijų fonde (Eur.)	886,13	617,61	757,35	600	2205,05	5398	3992,76

Šaltinis: autoriaus sudaryta apklausa

Detalizuojant apklausos rezultatus galima teigti, septynių apklaustųjų vidutinė sukaupta suma II pakopos pensijų kaupimo fonde – 2065,3 Eur.

„Google“ apklausos forma suteikia galimybę apžvelgti kiekvieno asmens, dalyvavusio apklausoje, pateiktus atsakymų rezultatus individualiai. Hipotezei patvirtinti yra pasirinkti trys apklausos dalyviai, pagal sukaupią sumą II pensijų kaupimo pakopoje, pirmasis pasirinktas dalyvis – sukaupęs mažiausią sumą (600 Eur.) iš visų apklaustųjų, antrasis dalyvis – sukaupęs vidutinę sumą (2205,05 Eur.), lyginant

su visais apklaustaisiais, trečiasis dalyvis – sukaupęs didžiausią sumą (5398 Eur.) lyginant su visais apklaustaisiais.

Apklaustos dalyvis, atsakęs, jog šiuo metu sukaupta suma II pakopos pensijų fonde siekia 600 Eur., turi mažiausią sukaupimą iš visų asmenų, dalyvavusių apklausoje. Šis apklaustasis dalyvis, sukaupęs 600 Eur. senatvės pensijai, priklauso jauniausiai (1996 – 2002 m.) apklaustųjų amžiaus grupei, kaupimą pradėjo 2014 – 2019 m. tarpe, uždirba mažiausias pajamas iš visų apklaustųjų (500 – 1000 Eur./mėn.) bei pensijai kaupia palaipsniui (2,1% + 0,6%).

Apklaustos dalyvis, atsakęs, jog šiuo metu sukaupta suma II pakopos pensijų fonde siekia 2205,05 Eur., turi vidutinę sukaupimą, lyginant su kitais apklaustos dalyviais. Šis apklaustasis priklauso bene vyriausiai amžiaus grupei (1968 – 1974 m.) iš visų apklaustųjų, kaupime dalyvauja nuo pat pensijų kaupimo sistemos veiklos pradžios (2004 m.), gauna 1000 – 1500 Eur. mėnesines pajamas ir pensijai kaupia maksimaliai (3% + 1,5%).

Apklaustos dalyvis, atsakęs, jog šiuo metu sukaupta suma II pakopos pensijų fonde siekia 5398 Eur., turi didžiausią sukaupimą iš visų apklaustųjų. Šis apklaustasis dalyvis priklauso vyriausiai amžiaus grupei (1961 – 1967 m.) iš visų apklausoje dalyvavusių asmenų, kaupimą senatvės pensijai pradėjo 2004 m., gauna didžiausias mėnesines pajamas, kurios siekia 1500 – 2000 Eur. bei kaupia maksimaliu būdu (3% + 1,5%).

Palyginus tris pasirinktus asmenis, kurie dalyvavo vykdytoje apklausoje, galima teigti, jog sukaupta suma senatvės pensijai tiesiogiai priklauso nuo pensijų kaupimo sistemos dalyvio amžiaus, gaunamų mėnesinių pajamų, dalyvio kaupimo pensijai pradžios datos bei pasirinkto kaupimo senatvės pensijai būdo. Atsižvelgiant į apklaustos rezultatų analizę, išskirti veiksniai, kurie turi įtakos sukaupiamam pensijų dydžiui, patvirtina iškeltą hipotezę, pensijų kaupimo sistema turi įtaką pensijų dydžiui.

Išvados ir pasiūlymai

1. Demografiniai pokyčiai visuomenėje įtakojo pensijų kaupimo sistemos sukūrimą 2004 m. Pensijų kaupimo sistema yra apibrėžiama kaip būdas, galimybė, sulaukus senatvės pensijos amžiaus, gauti didesnę pensinės išmokos dydį. Pensijų kaupimo sistemą sudaro III pensijų kaupimo pakopos, iš kurių I pensijų kaupimo pakopa („Sodra“) ir II pensijų kaupimo pakopa turi tiesioginį poveikį viena kitai ir iki šių dienų yra koreguojamos vadovaujantis pensijų kaupimo sistemos reformomis.
2. I pensijų kaupimo pakopos („Sodros“) pensinis kaupimas susideda iš dviejų dalių, bendrosios pensijų dalies bei papildomos pensijų dalies. Bendroji pensijos dalis priklauso nuo asmens įgyto stažo ir bazinės pensijos dydžio tais metais, kai žmogus išeina į pensiją. Individualioji pensijos dalis priklauso nuo asmens įgytų pensijos apskaitos vienetų (taškų) sumos ir apskaitos vieneto (taško) vertės tais metais, kuriais fizinis asmuo išeina į senatvės pensiją. „Sodros“ pensijos išmokos dydis – suma bendrosios pensijų dalies ir individualiosios pensijų dalies.
3. Savanorišku pensiniu kaupimu yra laikoma II pensijų kaupimo pakopa. Šis kaupimo būdas tinkamiausiai gali būti apibrėžtas skirstant jį pagal įvykusias pensijų sistemos kaupimo reformas, įvykusias 2004 m., 2014 m. ir 2019 m. Papildomą pensijų kaupimą II pensijų kaupimo pakopoje 2004 – 2013 m. sudarė asmenų, gaunančių pajamų nuo kurių yra skaičiuojamos privalomojo socialinio draudimo įmokos, kasmet indeksuojama įmokų dalis iš socialinio draudimo įmokų. 2014 – 2018 m. II pensijų kaupimo pakopos kaupimas buvo paremtas valstybės socialinio draudimo, kaupimo dalyvio pajamų įmokomis bei įmoka iš valstybės biudžeto lėšų. Kaupimas nuo 2019 m. nebeturi valstybės socialinio draudimo įmokų dalies, įmokos yra pervedamos tik iš kaupimo dalyvio pajamų procentinės dalies ir iš valstybės biudžeto lėšų.
4. Nuo pat pensijų kaupimo sistemos veiklos pradžios, pensijų kaupimas – investicinis produktas. 2020 m. penkios bendrovės, UAGDPB „Aviva Lietuva“, UAB „INVIL Asset Management“, Luminor investicijų valdymas UAB, UAB „SEB investicijų valdymas ir UAB „Swedbank investicijų valdymas“ vykdo II pakopos pensijų kaupimo veiklą. Šių bendrovių veikla yra apibrėžta pensijų kaupimo sistemos įstatymų ir yra prižiūrima Lietuvos Banko. Remiantis Lietuvos Banko pateikiamais pensijų fondų veiklos rodikliais, po 2019 m. įvykusių reformos, didžiausią investicinę grąžą klientams generuojančios bendrovės – UAB „Swedbank investicijų valdymas“ ir UAB „SEB investicijų valdymas“.

5. Pasitelkus „Google“ apklausos formą ir įvykdžius II pensijų kaupimo pakopos dalyvių apklausą, paaiškėjo, kad pensijų kaupimo sistema turi tiesioginę įtaką pensijų dydžiui. Svarbiausi veiksniai, įtakoiantys pensijų dydį – pensijų kaupimo dalyvių amžius, pensijų kaupimo pradžios data, gaunamų mėnesinių pajamų dydis ir pensijų kaupimo sistemos dalyvio pasirinktas pensijų kaupimo būdas.
6. Atlikus tyrimą galima teigti, kuo anksčiau asmuo pradeda kaupti II pensijų kaupimo pakopoje ir kuo didesnes pajamas kaupiantysis uždirba, tuo didesnę sukauptą sumą asmuo turi II pakopos fondo kraityje, kuri taip pat priklauso ir nuo pasirinkimo, kokio dydžio papildomos įmokos bus atidedamos senatvės pensijai. Pasiūlymas asmenims, kurie nėra pasirūpinę pensiniu kaupimu – neatidėlioti senatvės pensijos išmokos dydžio klausimo ateičiai, kadangi šio klausimo atidėjimas gali kainuoti tinkamai aprūpintą senatvę. Siūlymas domėtis, analizuoti pensinio kaupimo būdus ir teikiamą naudą, rūpintis ateitimi yra pagrįstas atlikto tyrimo rezultatais.
7. Nuo pensijų kaupimo sistemos veiklos pradžios ne kartą yra keisti pensijų kaupimo būdai bei tvarka. Kardinaliai ir daug kartų besikeičianti kaupimo tvarka, pensijų kaupimo sistemos reformos, gali sukelti visuomenės nepasitikėjimą II pakopos pensijų kaupimo fondais, nuo kurio priklauso fizinių asmenų atsisakymas dalyvauti papildomame pensijų sistemos kaupime. Po įsigaliojusių reformų atsisakyti papildomo pensinio kaupimo piliečiai gali ir dėl žinių, apie II pakopos kaupimą, trūkumo. Vienas iš pasiūlymų – ne dalinis ir kas keletą metų vykstantis pensijų kaupimo sistemos tobulinimas, bet viena, kokybiška ir visuomenei aiškiai suprantama pensijų kaupimo reforma, kuri pasėtų ramybę tarp kaupiančiųjų.

Šaltiniai

1. Lietuvos Bankas, pensijų fondai (2020-03-31)
<https://www.lb.lt/lt/pensiju-fondai-1> (prieiga per internetą);
2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, pensijų kaupimo sistema (2020-01-09)
<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialinis-draudimas/pensiju-kaupimo-sistema> (prieiga per internetą);
3. Finansinių paslaugų vadovas, D. Andriukaitis, Z. Čeponytė, D. Jurevičienė, K. Kriščiukaitytė, M. Vaičiulis, R. Vaitkunskienė, J. Varanauskienė (2009)
http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20110127151200/http://www.vpk.lt/new/documents/finansiniu_paslaugu_vadovas_2009.pdf (prieiga per internetą);
4. Teisės aktų gidas, valstybės socialinio draudimo bazinės pensijos dydis (2019-12-17)
<https://www.tagidas.lt/savadai/9010/> (prieiga per internetą);
5. „Sodra“, kaip apskaičiuojama pensija? (2020-02-26)
<https://www.sodra.lt/kaip-apskaiciuojama-pensijos-verte> (prieiga per internetą);
6. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, būtinasis stažas senatvės pensijai (2017-12-29)
<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialinis-draudimas/socialinio-draudimo-ismokos/butinasis-stazas-senatves-pensijai> (prieiga per internetą);
7. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, socialinio draudimo išmokos (2019-01-02)
<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialinis-draudimas/socialinio-draudimo-ismokos> (prieiga per internetą);
8. Teisės aktų gidas, pensijos apskaitos vieneto vertė (2019-12-17)
<https://www.tagidas.lt/savadai/9034/> (prieiga per internetą);
9. Teisės aktų gidas, VDU (2019, IV ketv.)
<https://www.tagidas.lt/savadai/9006/> (prieiga per internetą);
10. Lietuvos Bankas, pensijų fondų veiklos rodikliai (2020-05-12)
<https://www.lb.lt/lt/pf-veiklos-rodikliai#ex-1-1> (prieiga per internetą);

11. Lietuvos Bankas, pensijų išmokos (2020-01-02)
<https://www.lb.lt/lt/pensiju-ismokos#ex-1-1> (prieiga per internetą);
12. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2020 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas (2019-10-17)
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/7bb30900f0d211e993e1a0efdbde7def?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=20abfb6d-096b-4697-8562-fe6baf56e09b> (prieiga per internetą);
13. Teisės akto straipsnis, Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2018 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas (2018-01-01)
<http://www.infolex.lt/ta/441569:str4> (prieiga per internetą);
14. Teisės akto straipsnis, Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas
<https://www.infolex.lt/ta/119794> (prieiga per internetą);
15. Lietuvos Bankas, finansų rinkos dalyvių veikla (2019, I pusmetis)
https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/22816_85a996fdf8cb79fce204b0be07fa5514.pdf (prieiga per internetą);
16. Lietuvos gyventojų santaupos: moterų ir vyrų taupymo elgsenos modeliai. O. G. Rakauskienė, E. Bikas (2007)
https://aleph.library.lt/F?func=find-b&=&request=000032918&find%5Fcode=SYS&local%5Fbase=LITLI&pd_s_handle=GUEST (prieiga per internetą);
17. The Open Method of Coordination on Pensions: an Economic Analysis of its Effects on Pension Reforms., M. Eckardt (2005)
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0958928705054088> (prieiga per internetą);
18. Bambergo universitetas, M. Eckardt (2017-09-13)
<https://www.uni-bamberg.de/vwl-mikro/team/prof-dr-martina-eckardt/> (prieiga per internetą);
19. Visuotinė lietuvių enciklopedija, pensijų fondas
<https://www.vle.lt/PaieskosRezultatai?search=pe%C3%B1sij%C5%B3%20f%C3%B2ndas> (prieiga per internetą);
20. Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 pakeitimo įstatymas (2018-06-28)
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/028b05207b9c11e89188e16a6495e98c> (prieiga per internetą);

21. Lietuvos Bankas, kaip bus išmokamos pensijų fonde sukauptos lėšos? (2020-03-03)
<https://www.lb.lt/lt/kaip-bus-ismokamos-pensiju-fonde-sukauptos-lesos> (prieiga per internetą);
22. Otto Von Bismarck, German Chancellor And Prime Minister (2020-04-25)
<https://www.britannica.com/biography/Otto-von-Bismarck> (prieiga per internetą);
23. Parliamentary Assembly Of The Council Of Europe, (2006)
<https://books.google.lt/books?id=sE67dG7WJWUC&pg=PA211&lpg=PA211&dq=Otto+von+Bismarck+paygo&source=bl&ots=IXbqwvUT5G&sig=ACfU3U0Eu6f3TDog4B5fLRoAZYavpbbbOg&hl=lt&sa=X&ved=2ahUKEwiy17vdpsPpAhXOmIsKHaytDZoQ6AEwAXoECAoQAQ#v=onepage&q=Otto%20von%20Bismarck%20paygo&f=false> (prieiga per internetą);
24. Hans-Werner Sinn
https://en.wikipedia.org/wiki/Hans-Werner_Sinn (prieiga per internetą);
25. PAYGO (pay-as-you-go)
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pay-as-you-go> (prieiga per internetą);
26. Why A Funded Pension System Is Useful And Why It Is Not Useful, Hans-Werner Sinn (2000-03)
<https://www.nber.org/papers/w7592.pdf> (prieiga per internetą);
27. Pensijų Ekonomikos Principai, R. Lazutka (2002)
<https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/publications/lazutka.pdf> (prieiga per internetą).

Santrauka

Demografiniai pokyčiai Lietuvos visuomenėje dar 2004 m. paskatino pensijų kaupimo sistemos susikūrimą. Pensijų kaupimo sistema yra galimybė atsidedant dalį savo gaunamų pajamų, einamuoju laikotarpiu, gauti didesnę pensinę išmoką, sulaukus pensinio amžiaus. Pensijų kaupimo sistemą Lietuvoje sudaro III pensijų kaupimo pakopos. I pensijų pakopa – tai valstybinė socialinio draudimo („Sodra“) pensija. Standartinė valstybinė pensijų kaupimo sistema iš gyventojų renka valstybinio socialinio draudimo mokestį, kuris kaupiamas „Sodros“ biudžete. II pakopos pensijų kaupimo fondai – tai savanoriškas pensijos kaupimas privačiuose pensijų fonduose, kuriuos valdo pensijų kaupimo bendrovės. Fondų dalyviais gali tapti visi senatvės pensijos amžiaus nesulaukę asmenys, turintys pajamų, nuo kurių privalomai skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos pensijai gauti. Asmenys, nusprendę dalyvauti II pakopos pensiniame kaupime, į šį fondą įneša arba nuo 2023 m. (dabar kaupiantys palaipsniui) įneš 3% nuo gaunamo popierinio darbo užmokesčio ir gauna valstybės paramą, kuri siekia 1,5% nuo vidutinio darbo užmokesčio šalyje, buvusio prieš dvejus metus. III pakopa – papildomas, savanoriškas kaupimas, kuriam asmuo skiria dalį savo asmeninių pajamų. Valstybė skatindama šį kaupimo būdą, taupantiems taiko gyventojų pajamų mokesčio (GPM) lengvatą.

Šio darbo tikslas – nustatyti pensijų kaupimo sistemos turi įtaką pensijų dydžiui. Tikslui pasiekti buvo analizuojamos I ir II pensijų kaupimo pakopos bei vykdoma asmenų, kaupiančių II pensijų kaupimo pakopą, apklausa. Įvykdžius apklausą bei I ir II pakopų analizę nustatyta, kad pensijų kaupimo sistema turi teigiamą įtaką pensijų dydžiui, o svarbiausi veiksniai, įtakojantys pensijų dydį – pensijų kaupimo dalyvių amžius, pensijų kaupimo pradžios data, gaunamų mėnesinių pajamų dydis ir pensijų kaupimo sistemos dalyvio pasirinktas pensijų kaupimo būdas.

Summary

Demographic changes in Lithuanian society influenced the establishment of the pension system in 2004. A pension system is a type of retirement plan that provides higher monthly income in retirement. Government organizations usually offer a way for a payment of pensions but some large companies offer them too. The pension system in Lithuania is made up of three pillars in which pensions are accumulated differently. Pillar I - the state social security system through which individuals are insured or insure themselves for a state pension. Pillar II consists of private contribution (3% from the gross wage) and the state contribution (1.5% from the national average wage). There are five companies in Lithuania which

provide a pension accumulation service in pillar II. Pillar III is the voluntary contribution to a pension fund.

The aim of this work is to find out the influence of the pension accumulation system on the amount of pensions. A survey was conducted to achieve this goal. The survey included individuals accumulating the second pillar of pensions. The survey found that the amount of pension depends on the age of the pension accumulation participants, the date of commencement of pension accumulation, the amount of received monthly income and the method of pension accumulation chosen by the participant of the pension accumulation system.